

Uredba o realizaciji i postupku korišćenja sredstava iz instrumenta pretpristupne pomoći Evropske unije (IPARD III Program)

Uredba je objavljena u "Službenom listu CG", br. [20/2024](#), [76/2024](#) i [163/2025](#).

Predmet

Član 1

Ovom uredbom uređuje se realizacija i postupak korišćenja sredstava finansijske podrške, za sprovođenje mjera ruralnog razvoja iz Instrumenta za pretpristupnu pomoć Evropske unije (IPA) za „Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava“ (u daljem tekstu: Mjera 1) i „Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva“ (u daljem tekstu: Mjera 3) i „Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja“ (u daljem tekstu: Mjera 7), podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“, podmjera 7.2 „Podrška investicijama za preradu na gazdinstvu“ i podmjera 7.3 „Podrška investicijama za unapređenje zanata“, u skladu sa Programom razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD-a III 2021-2027 (u daljem tekstu: IPARD III program).

Značenje izraza

Član 2

Izrazi upotrijebljeni u ovoj uredbi imaju sljedeća značenja:

1) **projekat** je cjelokupna investiciona aktivnost, koja se sastoji od prihvatljivog i neprihvatljivog dijela troškova za sufinansiranje iz Programa razvoja poljoprivrede i ruralnih područja Crne Gore u okviru IPARD III programa;

2) **investicija** je funkcionalni dio projekta za čiju podršku se podnosi zahtjev na osnovu javnog poziva u skladu sa ovom uredbom;

3) **tehnička tijela** su organi državne uprave nadležni za poslove zaštite životne sredine, dobrobiti životinja, javnog zdravlja i zaštite i zdravlja na radu;

4) **nezavisni ponuđači** su ponuđači koji nijesu sa korisnikom podrške povezani vlasničkim, srodničkim ili partnerskim odnosima;

5) **poljoprivredno gazdinstvo** je organizaciono i poslovno zaokružena privredna cjelina koja obuhvata jednu ili više proizvodnih jedinica, bavi se poljoprivrednom djelatnošću, ima jedinstveno upravljanje, ime ili firmu, odnosno adresu ili sjedište i organizovana je u jednom od sljedećih oblika:

- a) privredno društvo, odnosno drugo pravno lice ili preduzetnik;
- b) porodično poljoprivredno gazdinstvo;
- c) proizvođačka organizacija;
- d) obrazovna ili naučno-istraživačka ustanova koja se bavi i poljoprivrednom djelatnošću;

6) **kratki lanac snabdijevanja** je lanac snabdijevanja koji čini ograničen broj privrednih subjekata, posvećen saradnji, lokalnom ekonomskom razvoju i bliskim geografskim i društvenim vezama između proizvođača, prerađivača i potrošača;

7) **poljoprivrednik osiguranik** je poljoprivredni proizvođač čija je osnovna djelatnost poljoprivreda i koji uplaćuje doprinos za penzijsko i zdravstveno osiguranje kroz proizvodnju u oblasti poljoprivrede, što znači da mu je primarni/jedini izvor prihoda poljoprivreda;

8) **neproizvodne investicije** su investicije koje ne stvaraju značajan povrat, prihode ili javne prihode, niti značajno povećavaju vrijednost gazdinstva korisnika, ali imaju pozitivan uticaj na životnu sredinu a obuhvataju: ograđivanje i druge radove potrebne da bi se olakšalo očuvanje prirodnih resursa, obnavljanje pejzažnih karakteristika kao što je živa ograda i tome slično, restauracija tradicionalnih terasa (bez vještačkih materijala), tradicionalna restauracija zidova od suvokamena (bez vještačkih materijala), obnova pojilišta za stoku i divlje životinje u udaljenim planinskim područjima, i druge opravdane investicije koja će doprinijeti očuvanju biodiverziteta na imovini podnosioca zahtjeva;

9) **roboti** su automatizovani ili poluautomatizovani uređaji, sistemi ili mašine opremljene senzorima i sistemima za upravljanje (često zasnovanim na vještačkoj inteligenciji), koji samostalno ili uz minimalnu ljudsku intervenciju obavljaju različite zadatke u poljoprivrednoj proizvodnji, preradi, ribarstvu i akvakulturi, s ciljem povećanja efikasnosti, preciznosti i održivosti proizvodnje;

10) **radne mašine** su vozila na motorni pogon namijenjena za obavljanje određenih radova (bager, buldožer, grejder, skreper, utovarivač, kombajn, valjak, finišer, itd).

11) **specijalno teretno vozilo** je motorno vozilo koje je po konstrukciji, uređajima i opremi namijenjeno i opremljeno samo za prevoz određenih tereta (vozilo za prevoz tečnosti ili gasova, vozilo sa rashladnom komorom, vozilo sa nadgradnjom za prevoz stoke, vozilo za prevoz ribe);

12) **traktor** je vozilo na motorni pogon konstruirano da vuče, potiskuje ili nosi traktorske priključke, odnosno da služi za pogon takvih priključaka ili za vuču priključnih vozila;

13) **traktorski priključak** je zamjenjivo oruđe koje služi obavljanju poljoprivrednih, šumskih ili drugih radova, koje traktor vuče, gura ili nosi;

14) **off road vozila/kvadovi** pod ovom kategorijom se podrazumijevaju terenska vozila i to ATV (vozila za sve terene) koje označava motorno vozilo sa četiri točka namijenjeno kretanju po nepristupačnim terenima, kojim se upravlja pomoću upravljača i UTV (višenamjensko terensko vozilo) koje označava višenamjensko terensko vozilo kojim se upravlja pomoću volana, a namijenjeno je prevozu osoba i tereta po nepristupačnim terenima;

15) **mrtvi teret** je slučaj koji se javlja kada se utvrdi da korisnik podrške može realizovati predmetnu investiciju i bez finansijske podrške kroz IPARD III program;

16) **komisija za evaluaciju** je oblik rada tehničko tijelo sastavljeno od nezavisnih konsultanata i stručnih lica sa potrebnim znanjima, formirano radi objektivnog utvrđivanja činjeničnog stanja po zahtjevu Agencije (u daljem tekstu: Komisija);

17) **planinsko područje za potrebe implementacije IPARD III** programa su ona područja koja se nalaze na nadmorskoj visini većoj od 600 m nadmorske visine;

18) **mladi poljoprivrednik** je korisnik/izvršni direktor mlađi od 40 godina u trenutku podnošenja zahtjeva za odobravanje sredstava podrške, a koji posjeduje odgovarajuće stručne vještine i kompetencije.

Korisnici sredstava podrške Mjere 1

Član 3

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu koristiti poljoprivredna gazdinstva registrovana najkasnije do dana objave javnog poziva u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju, proizvođačke organizacije priznate u skladu sa Zakonom o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda, kooperative koje su registrovane za djelatnost proizvodnje i/ili prerade poljoprivrednih proizvoda u Centralnom registru privrednih subjekata (u daljem tekstu: CRPS), koje ispunjavaju uslove propisane Zakonom o kooperativama i ovom uredbom (u daljem tekstu: korisnici podrške).

Izuzetno od stava 1 ovog člana, pravo na dobijanje sredstva podrške iz Mjere 1 mogu koristiti i korisnici iz člana 14 stav 6 ove uredbe.

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu koristiti preduzetnik ili privredno društvo nosilac dozvole za akvakulturu u skladu sa Zakonom o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi, odnosno nosilac dozvole za marikulturu u skladu sa Zakonom o morskom ribarstvu i marikulturi koji su registrovani najkasnije do dana objave javnog poziva, a koje ispunjavaju uslove propisane zakonom i ovom uredbom.

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 1 ne mogu da budu pravna lica koja su u vlasništvu države više od 25% kapitala društva.

Ako je korisnik sredstava podrške povezan i/ili ima partnerske odnose sa drugim pravnim licima, korisnik sredstava podrške i druga pravna lica koja su povezana i/ili imaju partnerske odnose sa korisnikom podrške, mogu ostvariti pravo na sredstva podrške kao jedan korisnik podrške.

Zahtjev za dodjelu podrške u ime korisnika iz st. 1 i 2 ovog člana podnosi nosilac poljoprivrednog gazdinstva.

Sektori za korišćenje sredstava podrške

Član 4

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti za proizvodnju poljoprivrednih i proizvoda ribarstva datih u Prilogu 1 iz sljedećih sektora:

- 1) mlijeka (govedarstvo, ovčarstvo i kozarstvo);
- 2) mesa (tip govedarstva, tip ovčarstva, tip kozarstva, tip svinjarstva i tip živinarstva);
- 3) proizvodnje jaja;
- 4) voća, povrća i ratarskih kultura (uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje);
- 5) vinogradarstva;
- 6) maslinarstva;
- 7) pčelarstva; i
- 8) ribarstva i akvakulture.

Prihvatljive investicije i troškovi za sektor mlijeka, mesa i proizvodnju jaja

Član 5

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti za podršku u sektor proizvodnje mlijeka (govedarstvo, ovčarstvo i kozarstvo), proizvodnje mesa (tip govedarstva, tip ovčarstva, tip kozarstvo, tip svinjarstva i tip živinarstva) i sektoru proizvodnje jaja i to za:

- 1) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za držanje stoke ili živine;
- 2) izgradnja i/ili rekonstrukcija i/ili opremanje pomoćnih objekata na gazdinstvu;

- 3) uređenje infrastrukture na gazdinstvu;
- 4) izgradnju, instalaciju i/ili opremanje sistema za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- 5) nabavku nove namjenske poljoprivredne mehanizacije i/ili opreme, uključujući kompjuterski hardver i softver, kao i robote do tržišne vrijednosti imovine;
- 7) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za skupljanje, preradu i odlaganje otpada i nusproizvoda, uključujući stajnjak;
- 8) izgradnju sistema za vodosnabdijevanje i navodnjavanje;
- 9) neproizvodne investicije (povezane sa investicijama za postizanje agro-ekoloških ciljeva);
- 10) specijalizovana vozila za prevoz primarnih poljoprivrednih proizvoda ili živih životinja u skladu sa zahtjevima dobrobiti životinja, isključujući kamione, i uključujući specijalizovane prikolice ili nadograđeni sistem za vozila sa odgovarajućom opremom;
- 11) kolektivne investicije.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi za korišćenje sredstva podrške dati su u Prilogu 2.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su za podršku samo pod uslovom da korisnik, uz izgradnju novih objekata, realizuje i investiciju u obnovljive izvore energije u okviru iste investicije za koju se traži podrška.

Prihvatljive investicije i troškovi za sektor voća, povrća i ratarskih kultura, vinogradarstva i maslinarstva

Član 6

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti za podršku u sektorima voća, povrća ili ratarskih kultura (uključujući žitarice, gljive, pečurke aromatično i ljekovito bilje), tipove proizvodnje: tip proizvodnje voća, tip proizvodnje povrća, tip proizvodnje ratarskih kultura, tip proizvodnje gljiva i pečurki i tip proizvodnje aromatičnog i ljekovitog bilja), sektor vinogradarstva i sektor maslinarstva, i to za:

- 1) investicije u poboljšanje zemljišta za nove i postojeće zasade;
- 2) podizanje, restrukturiranje ili opremanje voćnjaka ili plantaža višegodišnjeg aromatičnog i ljekovitog bilja ili vinograda ili maslinjaka, kao i zaštićenih prostora (staklenici i plastenici), uključujući i protivgradnu zaštitu ili druge tehnologije namijenjene zaštiti od predatora i/ili mraza;
- 3) izgradnju ili unapređenje sistema za vodosnabdijevanje i navodnjavanje;
- 4) izgradnju, instalaciju i/ili opremanje sistema za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- 5) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za skupljanje, preradu i odlaganje otpada i nusproizvoda;
- 6) neproizvodne investicije (povezane sa investicijama za postizanje agro-ekoloških ciljeva);
- 7) nabavku nove namjenske poljoprivredne mehanizacije i/ili opreme, uključujući kompjuterski hardver i softver, kao i robote do tržišne vrijednosti imovine;
- 8) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje pomoćnih objekata na gazdinstvu, uključujući objekte za skladištenje primarnih neprerađenih proizvoda;
- 9) uređenje ekonomskog dvorišta;
- 10) specijalizovana vozila za prevoz primarnih poljoprivrednih proizvoda ili živih životinja u skladu sa zahtjevima dobrobiti životinja, isključujući kamione, i uključujući specijalizovane prikolice ili nadograđeni sistem za vozila sa odgovarajućom opremom;
- 11) kolektivne investicije.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi za korišćenje sredstava podrške dati su u Prilogu 2.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su za podršku samo pod uslovom da korisnik, uz izgradnju novih objekata, realizuje i investiciju u obnovljive izvore energije u okviru iste investicije za koju se traži podrška.

Prihvatljive investicije i troškovi za sektor pčelarstva

Član 7

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti za podršku u sektoru pčelarstva, i to za:

- 1) nabavku nove namjenske opreme;
- 2) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje pomoćnih objekata za potrebe bavljenja pčelarstvom na gazdinstvu;
- 3) uređenje ekonomskog dvorišta;
- 4) izgradnju, instalaciju i/ili opremanje sistema za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- 5) neproizvodne investicije (povezane sa investicijama za postizanje agro-ekoloških ciljeva);
- 6) opremu za transport košnica;
- 7) investicije u tehnologije namijenjene zaštiti od predatora;
- 8) kolektivne investicije.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi za korišćenje sredstva podrške dati su u Prilogu 2.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su za podršku samo pod uslovom da korisnik, uz

izgradnju novih objekata, realizuje i investiciju u obnovljive izvore energije u okviru iste investicije za koju se traži podrška.

Prihvatljive investicije i troškovi za sektor ribarstva i akvakulture

Član 8

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti za podršku u sektoru ribarstva i akvakulture i to za:

- 1) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje uzgajališta;
- 2) izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje pomoćnih objekata;
- 3) uređenje infrastrukture na uzgajalištu;
- 4) izgradnja i/ili rekonstrukcija i/ili nabavka opreme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- 5) neproizvodne investicije (povezane s investicijama za postizanje agro-ekoloških ciljeva);
- 6) nabavku nove namjenske poljoprivredne mehanizacije i/ili opreme, uključujući kompjuterski hardver i softver, kao i robote do tržišne vrijednosti imovine;
- 7) investicije u tehnologije namijenjene zaštiti od predatora;
- 8) izgradnju sistema za vodosnabdijevanje;
- 9) izgradnju i/ili rekonstrukciju splava za operativni rad uzgajališta, sa pripadajućom opremom;
- 10) specijalizovana vozila za prevoz primarnih poljoprivrednih proizvoda ili živih životinja u skladu sa zahtjevima dobrobiti životinja, isključujući kamione, i uključujući specijalizovane prikolice ili nadograđeni sistem za vozila sa odgovarajućom opremom;
- 11) kolektivne investicije.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi za korišćenje sredstva podrške dati su u Prilogu 2.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su za podršku samo pod uslovom da korisnik, uz izgradnju novih objekata, realizuje i investiciju u obnovljive izvore energije u okviru iste investicije za koju se traži podrška.

Opšti troškovi

Član 9

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se koristiti i za opšte troškove iz Priloga 2 ove uredbe (naknade za usluge arhitekta, inženjera, drugih konsultanata i studija izvodljivosti) do 10% vrijednosti prihvatljivih troškova investicije za projekte sa prihvatljivim troškom investicije do 650.000 €, pod uslovom da troškovi pripreme biznis plana nijesu veći od 5% prihvatljivog troška investicije.

Opšti troškovi mogu biti i troškovi ispitivanja, marketinga i razvoja predmetnih proizvoda i troškovi animiranja u slučaju kolektivnih investicija.

Opšti troškovi mogu se prihvatiti retroaktivno samo ako se odnose na projekat za koji je korisnik sredstava podrške zaključio ugovor sa organizacionom jedinicom ministarstva za IPARD plaćanja (u daljem tekstu: IPARD Agencija).

Visinu prihvatljivih opštih troškova utvrđuje IPARD Agencija u skladu sa javnim pozivom.

Ponude i/ili računi za opšte troškove investicije mogu se dostavljati samo od pravnih lica, odnosno nezavisnih ponuđača koji su registrovani za obavljanje djelatnosti za koju se daje ponuda ili izdaje račun.

Opšti troškovi za podnošenje zahtjeva za dodjelu podrške su prihvatljivi samo ako je u trenutku podnošenja zahtjeva dostavljena potrebna dokumentacija (biznis plan, tehnička i projektna dokumentacija) za dodjelu sredstava za pokriće opštih troškova.

Neprihvatljivi troškovi

Član 10

Sredstva podrške iz Mjere 1 ne mogu se dobiti, odnosno koristiti za:

- 1) poreze, uključujući i porez na dodatu vrijednost, carine i uvozne dažbine i sve ostale naknade koje imaju jednak efekat,
- 2) kupovinu, zakup ili davanje u zakup zemljišta i postojećih objekata, bez obzira na to da li zakup dovodi do prenosa vlasništva na zakupca, osim ako odredbama IPARD III programa nije tako propisano;
- 3) novčane kazne, finansijske kazne i troškove sudskog postupaka;
- 4) operativne troškove, osim ako nisu propisno opravdani prirodom mjere u okviru IPARD III programa;
- 5) nabavku polovne mehanizacije i opreme;
- 6) kupovinu kombajna i vozila, osim specijalizovanih vozila koja su direktno relevantna za ciljeve podržane investicije kako je predviđeno u programu IPARD III;
- 7) bankarske troškove, troškove garancija i slične troškove;
- 8) troškove konverzije, provizije i gubitke po osnovu kursnih razlika vezanih za IPARD račun u evrima kao i druge čisto finansijske troškove;

- 9) doprinose u naturi, uključujući i vlastite troškove rada;
- 10) kupovinu prava poljoprivredne proizvodnje, životinja, jednogodišnjih biljaka kao i njihovo sađenje, osim životinja ugroženih rasa za uzgoj, podržanih u okviru obaveza predviđenih agro-ekološkom-klimatskom mjerom;
- 11) troškove održavanja, amortizacije i zakupa,
- 12) kupovinu off-road vozila/kvadova koja se mogu koristiti za prevoz tereta, radnih mašina kako je definisano važećim Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima (isključujući viljuškare), automobilskih prikolica svih oblika i namjena i nespecijalizovanih vozila za prevoz tereta;
- 13) za opšte troškove nastale prije 01.01.2021. godine.
- Sljedeći troškovi nijesu prihvatljivi za finansiranje, osim ako Evropska Komisija (u daljem tekstu: Komisija) ne odluči drugačije:
- 1) troškovi projekata u kojima su, prije njihovog završetka, naplaćene naknade korisnicima ili učesnicima, osim ako te naknade nisu oduzete od potraživanih troškova;
 - 2) promotivni troškovi osim onih od zajedničkog interesa;
 - 3) troškovi koje je napravio korisnik pri čemu je više od 25% njegovog kapitala u vlasništvu javnog organa ili više javnih organa, osim ako Komisija nije odlučila tako u posebnom slučaju na osnovu potpuno obrazloženog zahtjeva Crne Gore.
- Komisija donosi odluku u roku od tri mjeseca od dana prijema zahtjeva.
- Isključenje iz stava 2 tačka 3 ovog člana primjenjuje se na mjere 1, 3, 4 i 7, dok ovo pravilo nije primjenjivo na troškove za mjere čiji korisnik je/može biti javni organ, odnosno mjere 5, 6, 9 i 11.
- Investicije u sektor duvana i konoplje nijesu prihvatljive u okviru IPARD-a.
- Podrška proizvodnji alkoholnih pića nije prihvatljiva, osim za proizvodnju vina do 15% alkoholne jačine.
- Troškovi nastali prije zaključenja ugovora o dodjeli sredstava podrške nijesu prihvatljivi, osim opštih troškova.

Stručna osposobljenost

Član 11

Sredstava podrške iz Mjere 1 može da koristi korisnik podrške, koji:

- ima najmanje tri godine iskustva u poljoprivrednoj proizvodnji, preradi ili uslugama povezanim sa poljoprivredom; ili
- ima najmanje završen IV1 nivo nacionalnog okvira kvalifikacija; ili
- je završio obuku iz sektora za koji je podnio zahtjev za dodjelu podrške u trajanju od najmanje 50 časova.

Dokazi o ispunjenosti uslova iz stava 1 al. 1 i 2 ovog člana dostavljaju se uz zahtjev za dodjelu podrške.

Dokaz o ispunjenosti uslova iz stava 1 alineja 3 ovog člana dostavlja se najkasnije do konačne isplate sredstava podrške.

Korisnik iz člana 14 stav 4 ove uredbe mora da ispunjava najmanje jedan od uslova iz stava 1 al. 2 i 3 do dana konačne isplate sredstava podrške.

Ekonomska održivost gazdinstva

Član 12

Korisnici sredstava podrške Mjere 1 ekonomsku održivost gazdinstva dokazuju biznis planom.

Korisnici sredstava podrške Mjere 1 koji su pravna lica ekonomsku održivost gazdinstva dokazuju biznis planom i finansijskim iskazima.

Korisnici sredstava podrške Mjere 1 čiji su ukupni troškovi za realizaciju investicije od 50.000 € i više izrađuju detaljan biznis plan, a korisnici podrške čiji su ukupni troškovi investicije do 50.000 € izrađuju pojednostavljeni biznis plan.

Korisnici sredstava podrške iz st. 1 i 2 ovog člana mogu ostvariti pravo na finansijsku podršku u slučaju da investicija nije prepoznata kao mrtvi teret, a koji se utvrđuje:

- za fizička lica kapaciteti gazdinstva u odnosu na predmetnu investiciju se provjeravaju na osnovu Biznis plana, odnosno njegovih izvedenih vrijednosti, imajući u vidu potencijal prikazan kroz projektovane prihode i rashode;
- za pravna lica na osnovu vrijednosti iz zvaničnih finansijskih iskaza (Bilans stanja i Bilans uspjeha) za poslednju poslovnu godinu prije raspisivanja Javnog poziva, a što uključuje i eventualna povezana lica, koje se upoređuju sa iznosom predmetne investicije za koju se traži IPARD podrška.

Vlasništvo nad predmetom investicije

Član 13

Pravo na dobijanje podrške za sprovođenje Mjere 1 mogu ostvariti korisnici podrške koji su najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške vlasnici predmeta investicije.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, pravo na dobijanje podrške za sprovođenje Mjere 1 mogu ostvariti i korisnici podrške čija se investicija odnosi na nabavku opreme, plastenika i podizanje višegodišnjih zasada na zakupljenim parcelama i/ili objektima pod uslovom da je ugovor o zakupu zaključen na period od najmanje sedam godina od dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške,

Izuzetno od stava 2 ovog člana, u slučaju kada se investicija odnosi na sektor ribarstva i akvakulture, dužina zakupa mora biti usklađena sa zakonom.

Izuzetno od stava 2 ovog člana korisnici podrške koji ne ispunjavaju specifične kriterijume prihvatljivosti u vrijeme podnošenja zahtjeva, moraju biti jedini vlasnici objekata i/ili parcela u vrijeme podnošenja zahtjeva.

U slučaju izgradnje i/ili rekonstrukcije objekta, objekat mora biti upisan u List nepokretnosti do momenta konačne isplate, izuzev ako se radi o privremenim objektima.

Uslovi za dobijanje sredstava podrške iz Mjere 1 (specifični kriterijumi)

Član 14

Pravo na dobijanje sredstava podrške za sprovođenje Mjere 1 mogu ostvariti poljoprivredna gazdinstva koja se, u okviru sektora u koji se investira, do dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške:

1) bave proizvodnjom mlijeka i koji imaju najmanje pet krava ili junica (priplodnih grla) starijih od godinu dana, ili najmanje 50 ovaca ili koza;

2) bave proizvodnjom mesa po jednom turnusu i koji imaju najmanje 30 goveda u tovu, ili najmanje 50 ovaca ili 100 jagnjadi u tovu ili najmanje 50 koza ili 100 jaradi u tovu ili najmanje 20 krmača ili 100 svinja u završnom tovu ili najmanje 1.000 brojlera pilića ili najmanje 100 brojlera ćurića;

3) bave proizvodnjom jaja i koji imaju najmanje 1.500 koka nosilja;

- bave proizvodnjom voća, povrća, ratarskih kultura uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje i koji imaju u proizvodnji:

- voća - površine zasada najmanje 0,5 ha;

- povrća - površine zasada na otvorenom najmanje 0,5 ha i/ili površine zasada pod zaštićenim prostorom najmanje 0,1 ha;

- ratarskih kultura - površine zasada najmanje 1 ha;

- aromatičnog i ljekovitog bilja - površine zasada najmanje 0,3 ha;

- gljiva i pečurki - proizvodne površine najmanje 0,01 ha;

- bave vinogradarstvom, a površina vinograda je najmanje 0,5 ha;

- bave maslinarstvom, a površina zasada masline je najmanje 0,5 ha;

- bave pčelarstvom, a koji imaju najmanje 30 pčelinjih društava; i

- bave ribarstvom i akvakulturom i imaju najmanji godišnji kapacitet od 5 t ribe ili školjki.

U slučaju kada je to relevantno zemljište (proizvodne površine) iz stava 1 ovog člana mora da bude registrovano u Sistemu za identifikaciju zemljišnih parcela (SIZEP) najkasnije do dana podnošenja zahtjeva za podršku.

Korisnici iz stava 1 ovog člana do dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške moraju izvršiti upis u relevantni registar Ministarstva ili organa uprave kojim dokazuju da se bave poljoprivrednom proizvodnjom u zavisnosti od sektora kroz koji apliciraju za dodjelu sredstava podrške.

Životinje iz stava 1 ovog člana moraju da bude registrovane u skladu sa zakonom o kojim se uređuje identifikacija životinja najkasnije do dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške.

Korisnik podrške iz stava 1 ovog člana, koji sprovodi plodored dužan je da ispuni jedan od propisanih specifičnih kriterijuma prihvatljivosti koji se odnosi na proizvodnu površinu, uz obavezu da potraživanje potkrijepi dokumentacijom u pogledu prisustva međukultura koja podrazumijeva registraciju zasada, dokaz o ostvarenom pravu na premiju i drugo.

Izuzetno od stava 1 ovog člana, korisnici koji u trenutku podnošenja zahtjeva ne ispunjavaju kriterijume iz stava 1 ovog člana, imaju mogućnost da apliciraju za podršku uz uslov da u trenutku prve isplate (fazno plaćanje) ili konačne isplate (jednokratno plaćanje) moraju ispunjavati nivo proizvodnje naveden u stavu 1 ovog člana i biti upisani u Registar poljoprivrednih gazdinstava, Sistem za identifikaciju zemljišnih parcela (SIZEP) gdje je to relevantno i imati registrovane životinje u skladu sa zakonom o kojim se uređuje identifikacija životinja.

U slučaju da je zemljište zakupljeno, zakup mora da bude ugovoren na period od najmanje 7 godina od datuma podnošenja aplikacije.

U slučaju sektora akvakulture, period zakupa mora biti u skladu sa važećim propisima koji regulišu akvakulturu.

Za investicije u sisteme za navodnjavanje, sa ciljem postizanja efikasnosti korišćenja vode, mora se uspostaviti mjerenje, koje omogućava mjerenje količine potrošene vode na nivou podržane investicije ili će biti uspostavljeno kao dio te investicije.

Uslovi za dobijanje sredstava podrške iz Mjere 1 za poljoprivrednike početnike

Član 15

- brisan -

Investicije u obnovljive izvore energije

Član 16

Sredstva podrške iz Mjere 1 namijenjena za investicije u postrojenja i sisteme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, mogu se koristiti ako kapacitet sistema ne prelazi potrebe za energijom na poljoprivrednom gazdinstvu, a proizvedena energija se koristi za sopstvene potrebe.

Investicija se smatra prihvatljivom kada energetski kapacitet postrojenja za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora ne prelazi 120% trogodišnje prosječne potrošnje poljoprivrednog gazdinstva, odnosno podnosioca zahtjeva za podršku.

Za nova gazdinstava ili gazdinstava koja su značajno promijenila obim svojeg poslovanja u posljednje tri godine, IPARD Agencija vrši procjenu očekivane potrošnje.

Ako korisnik podrške više puta investira u obnovljive izvore energije, IPARD Agencija dužna je da uzme u obzir postojeću proizvodnju energije na gazdinstvu prilikom procjene nivoa sopstvene potrošnje.

Nabavka traktora

Član 17

Korisnici u okviru perioda implementacije IPARD III programa mogu dobiti podršku samo za jedan traktor maksimalne snage 100 kW.

Od ukupnog iznosa sredstava EU prvobitno opredijeljenih za investicije u nepokretnu imovinu poljoprivrednih gazdinstava, maksimalno 20% sredstava može se potrošiti na traktore, ukupno za programski period IPARD II i IPARD III programa.

Visina podrške

Član 18

Sredstva podrške iz Mjere 1 mogu se dodijeliti za investicije čija ukupna vrijednost prihvatljivih troškova iznosi od 10.000 € do 650.000 €.

Sredstva podrške iz stava 1 ovog člana dodjeljuju se u visini do 60% vrijednosti prihvatljivih investicija i troškova.

Za investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava iz stava 1 ovog člana koje se realizuju u planinskim područjima dodjeljuje se dodatnih 5% sredstva podrške.

Za investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava iz stava 1 ovog člana čiji nosilac u trenutku podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške ima manje od 40 godina i/ili je proizvođač sertifikovanih organskih proizvoda dodjeljuje se dodatnih 10% sredstva podrške.

Dodatni iznos podrške za investicije iz st. 3 i 4 ovog člana, korisnik ne može ostvariti kumulativno već samo po jednom osnovu.

Dodatnih 10% sredstava javne podrške u odnosu na sredstva iz st. 2, 3 i 4 ovog člana, mogu se dodijeliti za dio odobrenih prihvatljivih troškova koji se odnosi na upravljanje, skladištenje stajnjaka i drugog otpada iz poljoprivredne proizvodnje i kolektivne investicije.

Za investicije iz st. 2, 3, 4 i 6 ovog člana kumulativni intenzitet pomoći ne može biti veći od 75%.

Za neproizvodne investicije, minimalni iznos ukupnih prihvatljivih troškova po projektu iznosi 1.000 €, a maksimalan iznos je 5.000 €.

Podnosiocu aplikacije može da bude odobreno više od jednog projekta za neproizvodne investicije, ali ukupni prihvatljivi troškovi neproizvodnih investicija po korisniku za ovu mjeru ne mogu budu veći od 10.000 € za vrijeme trajanja programskog perioda.

Sredstva podrške za neproizvodne investicije iznose 100% od vrijednosti prihvatljivih troškova.

EU kofinansiranje iznosi 75% od javne podrške, osim u slučaju neproizvodnih investicija, kada intenzitet pomoći može iznositi do 85% javne podrške.

Korisnici sredstava podrške Mjere 3

Član 19

Sredstva podrške iz Mjere 3 mogu koristiti preduzetnici ili privredna društva registrovana u skladu sa Zakonom o privrednim društvima i kooperative registrovane u skladu sa Zakonom o kooperativama, koja su upisana u CRPS najkasnije do dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške.

Za implementaciju kolektivnih investicija, osim kooperativa, korisnici mogu biti i proizvođačke organizacije registrovane u skladu sa Zakonom o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda.

Sredstva podrške iz stava 1 ovog člana mogu koristiti mikro, mala i srednja pravna lica (u daljem tekstu: MSP) u skladu sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo i koja su registrovana za djelatnost prerade i/ili proizvodnje poljoprivrednih proizvoda, a koja imaju manje od 250 zaposlenih ili ona čiji godišnji obrt ne prelazi 40 miliona EUR i/ili u čijem godišnjem bilansu stanja ukupna aktiva ne prelazi 20 miliona EUR.

Sredstva podrške iz stava 1 ovog člana mogu koristiti i velika pravna lica definisana zakonom kojim se uređuje računovodstvo ako imaju manje od 750 zaposlenih ili godišnji promet koji ne prelazi 200 miliona EUR, i to samo za

investicije koje su posebno namijenjene da se čitav objekat u potpunosti uskladi sa relevantnim standardima EU.

Korisnici sredstava podrške iz st. 1, 2 i 3 ovog člana ne mogu biti pravna lica koja su u vlasništvu države više od 25% kapitala društva.

Ako je korisnik podrške povezan i/ili ima partnerske odnose sa drugim pravnim licima, korisnik podrške i druga pravna lica koja su povezana i/ili imaju partnerske odnose sa korisnikom podrške, mogu ostvariti pravo na sredstva podrške kao jedan korisnik podrške.

Sektori za korišćenje sredstava podrške

Član 20

Sredstva podrške iz Mjere 3 mogu se koristiti za proizvodnju poljoprivrednih i proizvoda ribarstva ili razvoj novih proizvoda, procesa i tehnologija za proizvodnju proizvoda iz Priloga 1 ove uredbe, iz sljedećih sektora:

- 1) prerade mlijeka;
- 2) prerade mesa i jaja;
- 3) prerade voća, povrća i ratarskih kultura (uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje);
- 4) proizvodnje vina;
- 5) prerade maslina;
- 6) prerade ribe i proizvoda akvakulture.

Prihvatljive investicije i troškovi

Član 21

Sredstva podrške iz Mjere 3 mogu se koristiti za podršku u sektorima prerade mlijeka, prerade mesa i jaja, prerade voća, povrća, ratarskih kultura (uključujući žitarice, gljive, pečurke, aromatično i ljekovito bilje), proizvodnje vina, prerade maslina i sektoru prerade ribe i proizvoda akvakulture, i to za:

- 1) izgradnju ili rekonstrukciju nepokretne imovine do tržišne vrijednosti imovine;
- 2) kupovinu nove opreme, mašina i uređaja, uključujući i hardver i softver, kao i robote;
- 3) investicije u izgradnju, rekonstrukciju ili opremanje postrojenja i sistema za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- 4) investicije koje se odnose na prečišćavanje otpadnih voda i produktivnu upotrebu otpadnog materijala - cirkularna ekonomija;
- 5) specijalizovana vozila za prevoz sirovih i gotovih proizvoda, sa ili bez rashladnog sistema, isključujući kamione, a uključujući specijalizovane prikolice ili nadograđeni sistem za vozila sa odgovarajućom opremom.
- 6) kolektivne investicije:
 - zajedničke objekte, mašine, opremu i drugu infrastrukturu za proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda;
 - uspostavljanje i razvoj kratkih lanaca snabdijevanja i lokalnih tržišta.

Podrška za uspostavljanje i razvoj kratkih lanaca snabdijevanja obuhvata samo lance snabdijevanja koji uključuju ne više od jednog posrednika između poljoprivrednika i krajnjeg potrošača.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi dati su u Prilogu 2.

Opšti troškovi

Član 22

Sredstva podrške iz Mjere 3 mogu se koristiti i za opšte troškove iz Priloga 2 (honorari za arhitekte, inženjere i druge konsultantske usluge, studije izvodljivosti) do 10% prihvatljive investicije.

Kod kolektivnih investicija, opšti troškovi mogu uključivati, do istog iznosa, i troškove ispitivanja, marketinga i razvoja predmetnih proizvoda i troškove animiranja.

Troškovi izrade biznis plana prihvatljivi su do 3% vrijednosti prihvatljivih troškova ako su oni iznad 3 miliona EUR.

Izuzetno od stava 3 ovog člana, kada je vrijednost prihvatljivih troškova između 1 milion EUR i 3 miliona EUR, troškovi izrade biznis plana mogu iznositi do 4% vrijednosti prihvatljivih troškova, a ako je vrijednost prihvatljive investicije ispod 1 miliona EUR, troškovi izrade biznis plana mogu da budu do 5% vrijednosti prihvatljivih troškova.

Opšti troškovi mogu se prihvatiti retroaktivno samo ako se odnose na projekat za koji je IPARD Agencija zaključila ugovor sa korisnikom.

Visina prihvatljivog opšteg troška će utvrditi IPARD Agencija u skladu sa javnim pozivom.

Ponude i/ili računi za opšte troškove investicije mogu se dostavljati samo od pravnih lica, odnosno nezavisnih ponuđača koji su registrovani za obavljanje djelatnosti za koju se daje ponuda ili izdaje račun.

Opšti troškovi za podnošenje zahtjeva za dodjelu podrške su prihvatljivi samo ako je u trenutku podnošenja zahtjeva dostavljena potrebna dokumentacija (biznis plan, tehnička i projektna dokumentacija) za dodjelu sredstava podrške za pokriće opštih troškova.

Neprihvatljivi troškovi

Član 23

Sredstva podrške Mjere 3 ne mogu se dobiti, odnosno koristiti za:

- 1) poreze, uključujući i porez na dodatu vrijednost, carine i uvozne dažbine i sve ostale naknade koje imaju jednak efekat;
- 2) kupovinu, zakup ili davanje u zakup zemljišta i postojećih objekata, bez obzira na to da li zakup dovodi do prenosa vlasništva na zakupca, osim ako odredbama IPARD III programa nije tako propisano;
- 3) novčane kazne, finansijske kazne i troškove sudskog postupka,
- 4) operativne troškovi, osim ako nisu propisno opravdani prirodom mjere u okviru IPARD III programa;
- 5) polovnu mehanizaciju i opremu;
- 6) kupovinu kombajna i vozila, osim specijalizovanih vozila koja su direktno relevantna za ciljeve podržane investicije kako je predviđeno u programu IPARD III;
- 7) bankarske troškove, troškove garancija i slične troškove;
- 8) troškove konverzije, provizije i gubitke po osnovu kursnih razlika vezanih za IPARD račun u evrima kao i druge čisto finansijske troškove;
- 9) doprinose u naturi, uključujući i vlastite troškove rada;
- 10) kupovinu prava poljoprivredne proizvodnje, životinja, jednogodišnjih biljaka kao i njihovo sađenje, osim životinja ugroženih rasa za uzgoj, podržanih u okviru obaveza predviđenih agro-ekološkom-klimatskom mjerom;
- 11) sve troškove održavanja, amortizacije i zakupa;
- 12) kupovinu off-road/kvadova vozila koja se mogu koristiti za prevoz tereta, radnih mašina kako je definisano važećim Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima (isključujući viljuškare), automobilskih prikolica svih oblika i namjena i nespjecijalizovanih vozila za prevoz tereta,
- 13) za opšte troškove nastale prije 01.01.2021. godine.

Sljedeći troškovi nijesu prihvatljivi za finansiranje, osim ako Komisija ne odluči drugačije:

1) troškovi projekata u kojima su prije njihovog završetka, naplaćene naknade korisnicima ili učesnicima, osim ako te naknade nisu oduzete od potraživanih troškova;

2) promotivni troškovi osim onih od zajedničkog interesa,

3) troškovi koje je napravio korisnik pri čemu je više od 25% njegovog kapitala u vlasništvu javnog organa ili više javnih organa, osim ako Komisija nije odlučila tako u posebnom slučaju na osnovu potpuno obrazloženog zahtjeva Crne Gore.

Komisija donosi odluku u roku od tri mjeseca od dana prijema zahtjeva.

Isključenje iz stava 2 tačka 3 ovog člana se primjenjuje na mjere 1, 3, 4 i 7, dok ovo pravilo nije primjenjivo na izdatke za mjere čiji korisnik je/može biti javni organ, odnosno mjere 5, 6, 9 i 11.

Investicije u sektor duvana i konoplje nijesu prihvatljive u okviru IPARD-a.

Podrška proizvodnji alkoholnih pića nije prihvatljiva, osim za proizvodnju vina do 15% alkoholne jačine.

Troškovi nastali prije zaključenja ugovora o dodjeli sredstava podrške nijesu prihvatljivi osim opštih troškova.

Ekonomska održivost korisnika

Član 24

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 3 ekonomsku održivost dokazuju finansijskim iskazima i biznis planom koji sadrži: kratak opis poslovanja, obrtna sredstva i obaveze, ljudske resurse, opis predložene investicije, njeno finansiranje i projekcije budućih ekonomskih aktivnosti.

Potvrdu o ekonomskoj održivosti korisnik dostavlja putem obrasca koji propisuje IPARD Agencija.

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 3 čija je investicija iznad 50.000 € izrađuju detaljan biznis plan, a za investicije ispod 50.000 € izrađuju pojednostavljeni biznis plan.

Korisnici sredstava podrške iz stava 1 ovog člana mogu ostvariti pravo na finansijsku podršku u slučaju da investicija nije prepoznata kao mrtvi teret", a koji se utvrđuje za pravna lica na osnovu vrijednosti iz zvaničnih finansijskih iskaza (Bilans stanja i Bilans uspjeha) za poslednju poslovnu godinu prije raspisivanja Javnog poziva, a što uključuje i eventualna povezana lica, koje se upoređuju sa iznosom predmetne investicije za koju se traži IPARD podrška.

Vlasništvo nad predmetom investicije

Član 25

Pravo na dobijanje sredstava podrške iz Mjere 3, mogu ostvariti korisnici podrške koji su u trenutku konačne isplate sredstava podrške vlasnici predmeta investicije.

Pravo na dobijanje sredstava podrške iz Mjere 3 mogu ostvariti i korisnici podrške čija se investicija odnosi na nabavku opreme, uređaja i mašina u zakupljenim objektima i/ili na parcelama, pod uslovom da je ugovor o zakupu zaključen na period od najmanje deset godina od dana podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške.

U slučaju da je investicija izgradnja i/ili rekonstrukcija objekta, objekat mora biti upisan u List nepokretnosti do momenta konačne isplate, osim za privremene objekte.

Ostali kriterijumi prihvatljivosti za korišćenje sredstava podrške

Član 26

Podržane investicije moraju da se odnose na preradu i/ili marketing proizvoda iz Priloga 1, uključujući proizvode ribarstva, i/ili razvoj novih proizvoda, procesa i tehnologija vezanih za proizvode iz Priloga 1, uključujući proizvode ribarstva.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su samo u slučaju kada korisnik, pored izgradnje novih objekata, realizuje investiciju u obnovljive izvore energije u sklopu podržanog projekta.

Pravo na podršku mogu ostvariti korisnici koji prije konačne isplate sredstava podrške imaju objekat registrovan u Centralnom registru odobrenih odnosno registrovanih objekata u skladu sa Zakonom o bezbjednosti hrane i koji ispunjavaju standarde koji se odnose na zaštitu životne sredine, javno zdravlje, dobrobit životinja i zaštitu na radu.

Za investicije u sisteme za navodnjavanje, sa ciljem postizanja efikasnosti korišćenja vode, mora se uspostaviti mjerenje, koje omogućava mjerenje količine potrošene vode na nivou podržane investicije ili će biti uspostavljeno kao dio te investicije.

Investicija koja je predmet podrške mora biti u skladu sa standardima EU koji se primjenjuju na tu investiciju najkasnije do dana konačne isplate.

Investicije u obnovljive izvore energije

Član 27

Sredstva podrške iz Mjere 3 namijenjena za investicije u postrojenja i sisteme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, mogu se koristiti ako kapacitet sistema ne prelazi potrebe za energijom, a proizvedena energija se koristi za sopstvene potrebe.

Koncept „sopstvene potrošnje“ se provjerava u fazi odobravanja investicije.

Investicija se smatra prihvatljivom kada kapacitet postrojenja za proizvodnju električne energije koje koristi izvore obnovljive energije ne prelazi 120% trogodišnjeg prosjeka potrošnje za sopstvene potrebe potrošnje podnosioca zahtjeva za podršku poljoprivrednog gazdinstva.

U slučaju novih privrednih društava ili u slučaju privrednih društava koja su značajno promijenila obim svog poslovanja u posljednje tri godine, očekivanu potrošnju, kao i očekivano povećanje potrošnje energije zbog novih investicija procjenjuje IPARD Agencija.

Ako korisnik podrške više puta investira u obnovljive izvore energije, IPARD Agencija uzima u obzir postojeću proizvodnju energije korisnika podrške prilikom procjene nivoa sopstvene potrošnje.

Povećanje kapaciteta prerađivačkog pogona

Član 28

Ako postojeći kapacitet prerađivačkog pogona nije u potpunosti iskorišćen, opravdanost investicije u proširenje kapaciteta prerađivačkog pogona dokazuje se biznis planom.

Visina podrške

Član 29

Sredstva podrške iz Mjere 3 mogu se dodijeliti za investicije čija ukupna vrijednost prihvatljivih troškova iznosi od 30.000 € do 2.000.000 €.

Sredstva podrške iz stava 1 ovog člana dodjeljuju se u visini od 50% vrijednosti odobrenih prihvatljivih troškova.

Dodatna sredstva podrške od 10% u odnosu na sredstva iz stava 2 ovog člana mogu se dodijeliti za dio prihvatljivih/odobrenih troškova koji se odnosi na na prečišćavanje otpadnih voda, investicije u produktivnu upotrebu otpadnog materijala (cirkularna ekonomija) i u obnovljive izvore energije.

Maksimalni nivo podrške iz stava 1 ovog člana za kolektivne investicije je kumulativno 70%.

Korisnici sredstava podrške za Mjeru 7

Član 30

Sredstva podrške iz Mjere 7 mogu koristiti:

- fizička lica kao nosioci porodičnih poljoprivrednih gazdinstava, čije je gazdinstvo registrovano u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju, bez obzira da li se nalaze u urbanom ili ruralnom području;
- pravna lica i/ili preduzetnici i mikro i mala preduzeća, čija se poljoprivredna gazdinstva nalaze u ruralnim područjima (i realizuju investiciju u ruralnom području), registrovana u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju;
- organizacije proizvođača, priznate u skladu sa Zakonom o uređenju tržišta poljoprivrednih proizvoda;

- kooperative, registrovane u skladu sa Zakonom o kooperativama.

Korisnici iz stava 1 ovog člana moraju biti registrovani najkasnije do dana objave javnog poziva.

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 7 mogu biti preduzetnici ili pravna lica sa licencom za akvakulturu u skladu sa važećim Zakonom o slatkovodnom ribarstvu i akvakulturi, odnosno nosioci dozvole za obavljanje marikulture u skladu sa važećim Zakonom o morskome ribarstvu i marikulturi.

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 7 ne mogu biti pravna lica koja su u vlasništvu države sa više od 25% kapitala društva.

Ako je korisnik sredstava podrške Mjere 7 (podmjera 7.1 i 7.2) povezan i/ili ima partnerske odnose sa drugim pravnim licima, korisnik sredstava podrške i druga pravna lica koja su povezana i/ili imaju partnerske odnose sa korisnikom podrške, mogu ostvariti pravo na sredstva podrške kao jedan korisnik podrške.

Korisnici sredstava podrške za podmjera 7.1 - Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma

Član 31

Sredstva podrške iz Mjere 7 podmjera 7.1 „Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma“ (u daljem tekstu: podmjera 7.1) mogu koristiti:

- fizička lica, kao nosioci porodičnog poljoprivrednog gazdinstva, u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju, upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava najkasnije do dana objavljivanja javnog poziva,

- mikro i mala pravna lica u skladu sa zakonom kojim se uređuje računovodstvo ili koja posluju u ruralnim područjima kao nosioci porodičnog poljoprivrednog gazdinstva upisanog u Registar poljoprivrednih gazdinstava najkasnije do dana objave javnog poziva.

Pravo na podršku ima korisnik koji dostavi dokaz ili za kojeg je uvidom u službene evidencije utvrđeno da je ostvario pravo na direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji i/ili stočarstvu i/ili mjerama zajedničke organizacije tržišta i/ili mjerama ruralnog razvoja prije dana objavljivanja javnog poziva.

Korisnici sredstava podrške za podmjera 7.2 - Podrška investicijama za preradu na gazdinstvu

Član 32

Sredstva podrške iz Mjere 7 podmjera 7.2 "Podrška investicijama za preradu na gazdinstvu" (u daljem tekstu: podmjera 7.2) mogu koristiti:

- fizička lica, kao nosioci porodičnog poljoprivrednog gazdinstva u skladu sa Zakonom o poljoprivredi i ruralnom razvoju, koja su najkasnije do dana objave javnog poziva upisana u Registar poljoprivrednih gazdinstava;

- mikro i malo pravno lice, kao nosilac poljoprivrednog gazdinstva;

- organizacije proizvođača (kooperative), registrovane u skladu sa Zakonom o kooperativama.

Pored registracije iz stava 1 alineja 1 ovog člana, podnosioci zahtjeva moraju biti registrovani za primarnu poljoprivrednu proizvodnju u jednom od odgovarajućih registara Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove i/ili Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede najkasnije do dana podnošenja zahtjeva za dodjelu sredstava podrške.

Ako je korisnik već uključen u preradu primarnih proizvoda, biće podržan samo u slučaju da se prerada vrši u skladu sa važećim Zakonom o bezbjednosti hrane i važećim podzakonskim aktima koji regulišu higijenske zahtjeve za objekte i prostorije u kojima se proizvode male količine primarnih proizvoda za ljudsku ishranu, kao i uslove za odstupanje u pogledu izgradnje, uređenja i opremanja objekata koji imaju mali obim proizvodnje, prerade i obrade hrane. U slučaju da je korisnik trenutno uključen u preradu primarnih proizvoda, van okvira prethodno navedenih podzakonskih akata, zahtjev za podršku ne može biti usvojen.

U slučaju da su korisnici pravna lica (mikro i mala) neophodno je da njihova primarna djelatnost bude vezana za poljoprivredu i da su upisana u CRPS, dok za sektor akvakulture, primarna djelatnost mora da bude povezana sa akvakulturom.

Pravo na podršku ima korisnik koji dostavi dokaz ili za kojeg je uvidom u službene evidencije utvrđeno da je ostvario pravo na direktna plaćanja u biljnoj proizvodnji i/ili stočarstvu i/ili mjerama zajedničke organizacije tržišta i/ili mjerama ruralnog razvoja prije dana objavljivanja javnog poziva za 7.2.

Korisnici sredstava podrške za podmjera 7.3 - Podrška investicijama za unapređenje zanata

Član 33

Sredstva podrške iz Mjere 7 podmjera 7.3 „Podrška investicijama za unapređenje zanata“ (u daljem tekstu: podmjera 7.3) mogu koristiti:

- fizička lica, sa mjestom prebivališta u ruralnom području gdje će se realizovati investicija.

Mjesto realizacije investicije

Član 34

Za podmjere 7.1 i 7.3 - investicije se realizuju u ruralnim područjima:

- sjeverni region Crne Gore (opštine: Kolašin, Mojkovac, Bijelo Polje, Berane, Andrijevica, Gusnje, Plav, Rožaje, Petnjica, Pljevlja, Žabljak, Šavnik i Plužine), za sve korisnike i investicije;
- područja Crne Gore iznad 600 metara nadmorske visine za sve korisnike i investicije.

Za podmjeru 7.1 investicije su prihvatljive samo za poljoprivredna gazdinstva koja se bave uzgojem vinove loze i/ili maslina u područjima ispod 600 metara nadmorske visine, a koje se odnose na izgradnju i/ili rekonstrukciju i opremanje sala za degustaciju koje će biti registrovane kao komplementarni turistički objekat najkasnije do momenta podnošenja zahteva za isplatu sredstava podrške.

Investicije iz stava 2 ovog člana su prihvatljive ukoliko se realizuju na lokaciji na kojoj se odvija poljoprivredna proizvodnja (primarna ili prerada), uz poštovanje svih zakonskih uslova za izgradnju objekata.

Pod lokacijom se podrazumijeva katastarska opština, a ulaganje je moguće realizovati isključivo na parcelama koje se nalaze na istoj katastarskoj opštini na kojoj se odvija poljoprivredna proizvodnja.

Korisnici koji podnose zahtjev za odobravanje sredstava podrške treba da ispune minimalni nivo proizvodnje u trenutku podnošenja zahteva za podršku zavisno od tipa proizvodnje:

- 1) za sektor vinogradarstva minimalna površina vinograda - 0,5 ha;
- 2) za sektor maslinarstva minimalna površina zasada maslina - 0,3 ha.

Zemljište (proizvodne površine) mora da bude registrovano u Registar poljoprivrednih gazdinstava i u Sistemu za identifikaciju zemljišnih parcela (SIZEP) najkasnije do dana podnošenja zahtjeva za podršku.

Zemljište (proizvodne površine i lokacija/parcela na kojoj će se investirati) mora da bude u svojini podnosioca zahtjeva, investicije na zemljištu (proizvodne površine) koje je uzeto pod zakup nije prihvatljivo.

Sektori za korišćenje sredstava podrške

Član 35

Sredstva podrške iz Mjere 7 (podmjera 7.2) mogu se koristiti iz sljedećih sektora prerade primarnih poljoprivrednih proizvoda u skladu sa važećim Zakonom o bezbjednosti hrane i važećim podzakonskim aktima kojima se uređuju higijenski uslovi za objekte i prostorije u kojima se proizvode male količine primarnih proizvoda za ljudsku ishranu, kao i uslovi za odstupanje u pogledu izgradnje, uređenja i opremanja objekata koji imaju mali obim proizvodnje, prerade i prerade hrane, i to :

- prerade mlijeka;
- prerade mesa;
- biljne proizvodnje: voće, povrće, žitarice, ljekovito i aromatično bilje (gajeno i samoniklo) i uzgoj pečuraka;
- proizvodnje vina;
- prerade maslina;
- ribarstva i akvakulture;
- prerade ostalih proizvoda neživotinjskog porijekla.

Sredstva podrške iz Mjere 7, podmjera 7.2, mogu se koristiti za podršku za preradu voća u alkohol dobijen fermentacijom, a u slučaju kada je objekat moguće registrovati u skladu sa zakonom koji uređuje oblast bezbjednosti hrane.

Prihvatljivi troškovi i investicije

Član 36

Sredstva podrške iz Mjere 7, zavisno od podmjere mogu se koristiti za podršku, i to za:

1) sredstva podrške iz podmjere 7.1 koriste se za investicije za:

- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje ugostiteljskih objekata za pružanje usluga smještaja;
- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za pripremanje hrane i pića, uređenje turističke infrastrukture (tematski ili zabavni parkovi, teniski tereni, bazeni, zabavno rekreativne staze ili putevi - fitnes staze, panoramski putevi, biciklističke i planinarske staze);
- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili nabavku opreme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- nabavku opreme i uređaja za tretman otpada i prečišćavanje otpadnih voda;

2) sredstva podrške iz podmjere 7.2 koriste se za:

- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za preradu, skladištenje, pakovanje proizvoda u sektoru prerade mlijeka, sektoru mesa, sektoru biljne proizvodnje: voće, povrće, žitarice, ljekovito i aromatično bilje (gajeno i samoniklo) i uzgoj pečuraka, sektoru proizvodnje vina, sektoru prerade maslina, sektoru ribarstva i akvakulture i sektoru prerade ostalih proizvoda neživotinjskog porijekla;
 - izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili nabavku opreme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
 - nabavku opreme i uređaja za tretman otpada i prečišćavanje otpadnih voda;
 - kolektivne investicije u opremanje objekata za preradu, skladištenje i pakovanje proizvoda;
- 3) sredstva podrške iz podmjere 7.3 koriste se za:
- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili opremanje objekata za obavljanje zanatske djelatnosti;

- izgradnju i/ili rekonstrukciju i/ili nabavku opreme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora;
- nabavku opreme i uređaja za tretman otpada i prečišćavanje otpadnih voda.

Za realizaciju investicija iz stava 1 ovog člana, prihvatljivi troškovi za korišćenje sredstava podrške dati su u Prilogu 2.

Investicije koje se odnose na izgradnju novih objekata prihvatljive su samo ako korisnik, pored izgradnje novih objekata, realizuje investiciju u obnovljive izvore energije u sklopu podržanog projekta.

Opšti troškovi

Član 37

Pored troškova iz Priloga 2 ove uredbe, sredstva podrške za sprovođenje Mjere 7 mogu se koristiti i za opšte troškove (naknade za usluge arhitekta, inženjera, drugih konsultanata i studija izvodljivosti) do 10% vrijednosti prihvatljivih troškova investicije, pod uslovom da troškovi pripreme biznis plana nijesu veći od 5% prihvatljivog troška investicije.

Ponude i/ili računi za opšte troškove investicije mogu se dostavljati samo od pravnih lica, odnosno nezavisnih ponuđača koji su registrovani za obavljanje djelatnosti za koju se daje ponuda ili izdaje račun.

Opšti troškovi za podnošenje zahtjeva za dodjelu podrške su prihvatljivi samo ako je u trenutku podnošenja zahtjeva dostavljena potrebna dokumentacija (biznis plan, tehnička i projektna dokumentacija) za dodjelu sredstava podrške za pokriće opštih troškova.

Opšti troškovi mogu se prihvatiti retroaktivno samo ako se odnose na projekat za koji je IPARD Agencija zaključila ugovor sa korisnikom.

Visinu prihvatljivog opšteg troška utvrđuje IPARD Agencija u skladu sa javnim pozivom.

Neprihvatljivi troškovi za Mjeru 7

Član 38

Sredstva podrške iz Mjere 7 ne mogu se dobiti, odnosno koristiti za:

1) poreze, uključujući i poreze na dodatu vrijednost, carine i uvozne dažbine i sve ostale naknade koje imaju jednak efekat;

2) kupovinu, zakup ili davanje u zakup zemljišta i postojećih objekata, bez obzira na to da li zakup dovodi do prenosa vlasništva na zakupca, osim ako odredbama IPARD III programa nije tako propisano;

3) novčane kazne, finansijske kazne i troškove sudskog postupka;

4) operativne troškove, osim ako nisu propisno opravdani prirodom mjere u okviru IPARD III programa;

5) polovnu mehanizaciju i opremu;

6) kupovinu kombajna i vozila, osim specijalizovanih vozila koja su direktno relevantna za ciljeve podržane investicije kako je predviđeno u programu IPARD III;

7) bankarske troškove, troškove garancija i slične troškove;

8) troškove konverzije, provizije i gubitke po osnovu kursnih razlika vezani za IPARD račun u evrima kao i druge čisto finansijske troškove,

9) doprinose u naturi, uključujući i vlastite troškove rada;

10) kupovinu prava poljoprivredne proizvodnje, životinja, jednogodišnjih biljaka kao i njihovo sađenje, osim životinja ugroženih rasa za uzgoj, podržanih u okviru obaveza predviđenih agro-ekološkom-klimatskom mjerom;

11) sve troškove održavanja, amortizacije i zakupa;

12) kupovinu off-road vozila koja se mogu koristiti za prevoz tereta, radnih mašina kako je definisano važećim Zakonom o bezbjednosti saobraćaja na putevima (isključujući viljuškare), automobilskih prikolica svih oblika i namjena i nespjecijalizovanih vozila za prevoz tereta;

13) za opšte troškove nastale prije 01.01.2021. godine.

Sljedeći troškovi nijesu prihvatljivi za finansiranje, osim ako Komisija ne odluči drugačije:

1) troškovi projekata u kojima su, prije njihovog završetka, naplaćene naknade korisnicima ili učesnicima, osim ako te naknade nisu oduzete od potraživanih troškova;

2) promotivni troškovi osim onih od zajedničkog interesa;

3) troškovi koje je napravio korisnik pri čemu je više od 25% njegovog kapitala u vlasništvu javnog organa ili više javnih organa, osim ako Komisija nije odlučila tako u posebnom slučaju na osnovu potpuno obrazloženog zahtjeva Crne Gore.

Komisija donosi odluku u roku od tri mjeseca od dana prijema zahtjeva.

Isključenje iz stava 2 tačka 3 ovog člana se primjenjuje na mjere 1, 3, 4 i 7, dok ovo pravilo nije primjenjivo na izdatke za mjere čiji korisnik je/može biti javni organ, odnosno mjere 5, 6, 9 i 11.

Investicije u sektor duvana i konoplje nijesu prihvatljive u okviru IPARD-a.

Podrška proizvodnji alkoholnih pića nije prihvatljiva, osim za proizvodnju vina do 15% alkoholne jačine.

Troškovi nastali prije zaključenja ugovora o dodjeli sredstava podrške nijesu prihvatljivi, osim opštih troškova.

Stručna osposobljenost

Član 39

Sredstva podrške iz Mjere 7 podmjere 7.1 i 7.3 može da koristi korisnik podrške koji:

- u pogledu stručnih vještina mora ispunjavati uslove propisane Zakonom o turizmu i ugostiteljstvu za podmjeru 7.1 do dana konačne isplate sredstava podrške;

- ispunjava uslove u skladu sa zakonom kojim se uređuje zanatstvo za podmjeru 7.3.

Sredstva podrške iz Mjere 7 podmjera 7.2 može da koristi korisnik podrške koji:

- ima najmanje završen srednji ili visoki stepen kvalifikacije obrazovanja; ili

- ima najmanje tri godine iskustva u poljoprivrednoj proizvodnji, preradi ili uslugama vezanim za poljoprivredu; ili

- je završio obuku iz sektora za koji je podnio zahtjev za dodjelu podrške u trajanju od najmanje 50 časova.

Dokazi o ispunjenosti uslova iz st. 1 i 2 ovog člana dostavljaju se uz zahtjev za dodjelu podrške.

Dokazi o ispunjenosti uslova iz st. 1 i 2 ovog člana dostavljaju se najkasnije do konačne isplate sredstava podrške.

Ekonomska održivost korisnika

Član 40

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 7 - fizička lica ekonomsku održivost dokazuju biznis planom, a pravna lica biznis planom i finansijskim iskazima.

Korisnici sredstava podrške iz Mjere 7 čiji su ukupni troškovi za realizaciju investicije jednaki ili veći od 50.000 € izrađuju potpuni i detaljan biznis plan, a korisnici čiji su ukupni troškovi za realizaciju investicije manji od 50.000 € izrađuju pojednostavljeni biznis plana.

Korisnici sredstava podrške iz st. 1 i 2 ovog člana mogu ostvariti pravo na finansijsku podršku u slučaju da investicija nije prepoznata kao "mrtvi teret", a koji se utvrđuje:

- za fizička lica kapaciteti gazdinstva u odnosu na predmetnu investiciju se provjeravaju na osnovu Biznis plana, odnosno njegovih izvedenih vrijednosti, imajući u vidu potencijal prikazan kroz projektovane prihode i rashode;

- za pravna lica na osnovu vrijednosti iz zvaničnih finansijskih iskaza (Bilans stanja i Bilans uspjeha) za poslednju poslovnu godinu prije raspisivanja Javnog poziva, a što uključuje i eventualna povezana lica, koje se upoređuju sa iznosom predmetne investicije za koju se traži IPARD podrška.

Vlasništvo nad predmetom investicije

Član 41

Pravo na dobijanje podrške za sprovođenje Mjere 7 mogu ostvariti korisnici podrške koji su najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške vlasnici predmeta investicije.

Pravo na dobijanje podrške za sprovođenje Mjere 7 mogu ostvariti i korisnici podrške čija se investicija odnosi samo na opremanje objekta, pod uslovom da je objekat koji se oprema najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške u vlasništvu korisnika.

Ako je predmet investicije izgradnja i/ili rekonstrukcija objekata, objekat mora biti upisan u List nepokretnosti do dana konačne isplate sredstava podrške, izuzev ukoliko se radi o privremenim objektima.

Uslovi za dobijanje sredstava podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.1)

Član 42

Pravo na dobijanje sredstava podrške iz Mjere 7 (podmjera 7.1) mogu ostvariti korisnici podrške koji su najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške vlasnici isključivo komplementarnih ugostiteljskih objekata za pružanje usluga smještaja, pripremanja i usluživanja hrane, pića i napitaka, koji ispunjavaju uslove utvrđene zakonom kojim se uređuje turizam i ugostiteljstvo, i to:

- fizička lica za objekte: kuća, seosko domaćinstvo, turistički apartman i/ili kamp, sa maksimalno deset soba/smještajnih jedinica, odnosno 20 ležaja i/ili kampa do 15 smještajnih jedinica;

- pravna lica za objekte: kuća, seosko domaćinstvo, turistički apartmanski blok (deset i više turističkih apartmana u okviru istog građevinskog objekta), turistički apartman, gostionica, hostel, etno selo, odmaralište i/ili planinarski dom, sa maksimalno do 15 soba/smještajnih jedinica, odnosno 30 ležaja po korisniku;

- Kapacitet dijela komplementarnog objekta namijenjen za pružanje usluga hrane i pića ne smije preći 30 mjesta.

Za investicije u sisteme za navodnjavanje, sa ciljem postizanja efikasnosti korišćenja vode, mora se uspostaviti mjerenje, koje omogućava mjerenje količine potrošene vode na nivou podržane investicije ili će biti uspostavljeno kao dio te investicije.

Uslovi za dobijanje sredstava podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.2)

Član 43

Pravo na dobijanje sredstava podrške iz Mjere 7 (podmjera 7.2) mogu ostvariti korisnici podrške za investicije u sektorima iz člana 35 ove uredbe, čiji objekti do dana konačne isplate sredstava podrške ispunjavaju uslove iz zakona

kojim se uređuje bezbjednost hrane.

Sredstva podrške u sektorima iz člana 35 ove uredbe mogu dobiti korisnici koji preradu vrše u posebnim objektima ili dijelu objekta sa posebnim ulazom, a koji je, najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške upisan u Centralni registar registrovanih objekata ili odobrenih objekata za proizvodnju, preradu i distribuciju hrane kod Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove.

Uslovi za dobijanje sredstava podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.3)

Član 44

Pravo na dobijanje sredstava podrške iz Mjere 7 (podmjera 7.3) mogu ostvariti korisnici koji su najkasnije do dana konačne isplate sredstava podrške upisani u Registar zanatlija u Zanatskoj komori Crne Gore ili su dostavili dokaz da su registrovani za obavljanje zanatskih djelatnosti kod organa lokalne samouprave nadležnog za poslove privrede.

Lista zanata prihvatljivih za podršku iz stava 1 ovog člana dati su u Prilogu 5.

Investicije u obnovljive izvore energije

Član 45

Sredstva podrške iz Mjere 7 namijenjena za investicije u postrojenja i sisteme za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora, mogu se koristiti ako kapacitet sistema energije prelazi sopstvenu prosječnu trogodišnju potrošnju energije gazdinstva, odnosno podnosioca zahtjeva za podršku.

Ako je ulaganje u obnovljive izvore energije integralni dio projekta (na primjer solarni paneli u ruralnom turizmu ili drugim sektorima), ne primjenjuje se ograničenje "sopstvene potrošnje".

Visina podrške

Član 46

Sredstva podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.1) mogu se dodijeliti za investicije čija ukupna vrijednost prihvatljivih troškova iznosi od 10.000 € do 200.000 €.

Sredstva podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.2) mogu se dodijeliti za investicije čija ukupna vrijednost prihvatljivih troškova iznosi od 10.000 € do 30.000 €.

Sredstva podrške za sprovođenje Mjere 7 (podmjera 7.3) mogu se dodijeliti za investicije čija ukupna vrijednost prihvatljivih troškova iznosi od 5.000 € do 15.000 €.

Sredstva iz st. 1, 2 i 3 ovog člana dodjeljuje se u visini do 60% vrijednosti odobrenih prihvatljivih troškova.

Sredstva iz st. 1, 2 i 3 ovog člana dodjeljuju se u visini od 70% vrijednosti prihvatljivih troškova ako je investicija realizovana od strane mladih poljoprivrednika (korisnik/izvršni direktor mlađi od 40 godina u trenutku podnošenja zahtjeva za odobravanje sredstava podrške i posjeduje odgovarajuće stručne vještine i kompetencije) ili proizvođač sertifikovanih organskih proizvoda ili za kolektivne investicije.

Dodatna sredstva podrške od 10% u odnosu na sredstva iz st. 3 i 4 ovog člana, mogu se dodijeliti za dio prihvatljivih troškova koji se odnosi na investicije povezane sa upravljanjem otpadnim vodama i otpadom, kao i obnovljivim izvorima energije.

Kumulativna visina sredstava podrške za investicije u okviru svake podmjere pojedinačno ne može biti iznad 75%.

Javni poziv

Član 47

Sredstva podrške iz Mjere 1, Mjere 3 i Mjere 7 (podmjere 7.1, 7.2 i 7.3) mogu se koristiti na osnovu zahtjeva za dodjelu podrške koji se podnosi na osnovu javnog poziva.

Javni poziv objavljuje se u "Službenom listu Crne Gore", u najmanje jednom dnevnom štampanom mediju i na internet stranici organa državne uprave nadležnog za poslove poljoprivrede (u daljem tekstu: Ministarstvo).

Javni poziv sadrži:

- 1) sektore za koje će se dodijeliti sredstva podrške;
- 2) prihvatljive investicije;
- 3) uslove za dodjelu podrške;
- 4) uslove za korisnike podrške;
- 5) visinu bespovratne podrške;
- 6) rok za podnošenje zahtjeva;
- 7) način podnošenja zahtjeva i dokumentacije koja se dostavlja uz zahtjev.

Neblagovremeno podnijeti, kao i zahtjevi uz koje nije podnijeta sva neophodna dokumentacija tražena javnim pozivom, neće se razmatrati.

Postupanje po zahtjevu za dodjelu podrške

Član 48

Nakon podnošenja zahtjeva za dodjelu podrške vrši se administrativna i po potrebi kontrola na terenu.

Administrativnom kontrolom vrši se provjera kompletnosti dostavljene dokumentacije i prihvatljivosti zahtjeva za dodjelu sredstava podrške.

Provjera kompletnosti zahtjeva vrši se radi utvrđivanja blagovremenosti, potpunosti i valjanosti zahtjeva i dokumentacije podnijete uz zahtjev za dodjelu podrške.

Provjera prihvatljivosti zahtjeva vrši se radi utvrđivanja ispunjenosti propisanih uslova za dobijanje sredstava podrške propisanih zakonom, ovom uredbom i javnim pozivom.

Provjera novčanih vrijednosti navedenih u zahtjevu

Član 49

Provjera novčanih vrijednosti navedenih u zahtjevu za dodjelu podrške za nabavku roba, usluga i radova, kao i vrijednosti opštih troškova vrši se prilikom donošenja odluke o dodjeli podrške i isplati sredstava podrške.

Novčane vrijednosti iz stava 1 ovog člana moraju biti u skladu sa realnim i razumnim tržišnim cijenama.

Provjera realnosti i razumnosti novčanih vrijednosti iz stava 1 ovog člana vrši se na osnovu:

- 1) referentnih troškova (baza referentnih cijena); i/ili
- 2) poređenja različitih ponuda; i/ili
- 3) procjene komisije za evaluaciju; i/ili
- 4) drugih odgovarajućih metoda provjere.

Provjera realnosti i razumnosti novčanih vrijednosti za opšte troškove vrši se u skladu sa metodologijom za procjenu i opravdanost opštih troškova koja je sastavni dio javnog poziva.

Kriterijumi za bodovanje i rangiranje projekta

Član 50

Nakon izvršenih kontrola zahtjeva za dodjelu podrške vrši se bodovanje i rangiranje prihvatljivih zahtjeva koji ispunjavaju propisane uslove.

Ako je iznos opredijeljenih sredstava po mjeri manji od ukupnog iznosa iz prihvatljivih zahtjeva, sredstva će se dodijeliti po završetku bodovanja i rangiranja.

Bodovanje i rangiranje prihvatljivih zahtjeva vrši se u skladu sa kriterijumima datim u Prilogu 3.

Odluka o dodjeli sredstava podrške

Član 51

Nakon izvršene administrativne ili po potrebi terenske kontrole, bodovanja i rangiranja donosi se odluka o dodjeli sredstava podrške.

Odluka o odbijanju zahtjeva za dodjelu podrške

Član 52

Dodjela sredstava podrške neće se odobriti ako:

- 1) zahtjev nije blagovremen, potpun i nije izvršena dopuna dokumentacije;
- 2) zahtjev nije dostavljen na način propisanim javnim pozivom;
- 3) zahtjev ne ispunjava uslove propisane zakonom, ovom uredbom i javnim pozivom;
- 4) je protiv podnosioca zahtjeva pokrenut krivični postupak, postupak stečaja ili likvidacije, ili je osuđivan za krivična djela protiv imovine, platnog prometa i privrednog poslovanja, pravnog saobraćaja i službene dužnosti;
- 5) podnosilac zahtjeva ima neizmirenih obaveza prema Ministarstvu;
- 6) podnosilac zahtjeva nije omogućio obavljanje kontrole na terenu;
- 7) je podnosilac zahtjeva koristio sredstva za finansiranje investicije iz člana 68 ove uredbe;
- 8) je podnosilac zahtjeva započeo realizaciju investicije uključujući i zaključivanje ugovora sa dobavljačima ili izvođačima u pravcu realizacije investicije, osim realizacije opštih troškova;
- 9) se utvrdi da korisnik sredstava podrške nije u mogućnosti da ispunji uslove i standarde utvrđene zakonom i IPARD III programom;
- 10) se zahtjevom traže sredstva podrške za troškove ili investicije koje nijesu u skladu sa Prilogom 2 ove uredbe ili neprihvatljivi troškovi iz čl. 10, 23 i 38 ove uredbe;

11) je podnosilac zahtjeva dostavio neistinite ili pogrešne informacije koje se odnose na stvaranje vještačkih uslova sa ciljem dobijanja sredstava podrške;

12) postoji sukob interesa između korisnika podrške, korisnika podrške i ponuđača roba i usluga za realizaciju investicije;

13) se utvrdi da novčane vrijednosti iz člana 49 ove uredbe prevazilaze razumne i realne novčane vrijednosti;

14) je korisnik podrške evidentiran na Listi korisnika koji su zloupotrijebili finansijsku podršku;

15) podnosilac zahtjeva nije dokazao ekonomsku održivost gazdinstva ili pravnog lica korisnika podrške;

16) podnosilac zahtjeva nije dostavio, za sve prihvatljive troškove, jednu ili više ponuda od strane jednog ili više pravnih lica koja su registrovana u skladu sa zakonom za obavljanje djelatnosti za koju se daje ponuda;

17) je ukupna vrijednost prihvatljivih troškova manja ili veća od iznosa iz člana 18, 29 i 46 ove uredbe, nakon izvršene provjere u skladu sa članom 49 ove uredbe.

Ugovor o dodjeli sredstava podrške

Član 53

Ugovor o dodjeli sredstava podrške zaključuje se na osnovu odluke o dodjeli sredstava podrške.

Ugovor o dodjeli sredstava podrške naročito sadrži:

- 1) ugovorne strane;
- 2) predmet ugovora;
- 3) prava i obaveze ugovornih strana;
- 4) visinu, rokove, uslove i način realizacije investicije;
- 5) način obavljanja kontrole na terenu;
- 6) uslove za izmjenu ili raskid ugovora;
- 7) način rješavanja sporova;
- 8) javnost podataka;
- 9) ostale bitne elemente od značaja za dodjelu sredstava podrške.

Zahtjev za isplatu avansa

Član 54

Korisnik može da podnese zahtjev za isplatu avansa u iznosu do 50% odobrene podrške utvrđene ugovorom iz člana 53 ove uredbe.

Uz zahtjev iz stava 1 ovog člana, korisnik podnosi bankarsku ili ekvivalentnu garanciju, naplativu na prvi poziv koja mora da bude važeća šest mjeseci nakon isteka roka za realizaciju investicije utvrđenog ugovorom, na iznos 110% zahtijevanog avansa.

Postupanje po zahtjevu za isplatu avansa

Član 55

Nakon podnošenja zahtjeva za isplatu avansa vrši se administrativna kontrola radi provjere kompletnosti dostavljene dokumentacije i prihvatljivosti zahtjeva za isplatu avansa.

Odluka o isplati avansa

Član 56

Nakon izvršene administrativne kontrole donosi se odluka o isplati avansa.

Ako je bankarska garancija izdata na iznos manji od iznosa iz člana 54 stav 2 ove uredbe, isplata avansa će biti izvršena najviše do iznosa obezbijeđenog dostavljenom garancijom.

Isplata avansa vrši se jednokratno.

Odluka o odbijanju zahtjeva za isplatu avansa

Član 57

Zahtjev za isplatu avansa odbiće se ako:

- 1) korisnik ne dostavi bankarsku ili ekvivalentnu garanciju ili dostavljena garancija nije validna, ili garancija nije izdata na period važenja utvrđen ugovorom;
- 2) je korisnik evidentiran kao korisnik koji je zloupotrijebio finansijsku podršku;
- 3) je korisniku aktivirana bankarska garancija iz prethodnih javnih poziva.

Izmjena ugovora o dodjeli sredstava podrške

Član 58

Korisnik podrške može da, prilikom realizacije investicije, zatraži izmjenu ugovora o podršci, ako dođe do potrebe za tim.

Korisnik može maksimalno zatražiti tri izmjene projekta.

Korisnik ne može da mijenja projekat bez prethodno odobrenog zahtjeva za izmjenu projekta od strane Direktorata za plaćanja.

Zahtjev za izmjenu projekta podnosi se na propisanom obrascu.

Realizacija investicije

Član 59

Nakon zaključivanja ugovora iz člana 53 ove uredbe, korisnik je dužan da sačini poziv za dostavljanje ponuda za nabavku roba ili radova neophodnih za realizaciju investicije.

Poziv iz stava 1 ovog člana korisnik dostavlja Ministarstvu, radi objavljivanja na zvaničnoj internet stranici Ministarstva.

Poziv iz stava 1 ovog člana dostavlja se na obrascima koji su sastavni dio javnog poziva, u zavisnosti od vrste nabavke.

Ponude mogu dostavljati samo pravna lica koja su registrovana u skladu sa zakonom za obavljanje djelatnosti za koju se daje ponuda.

Poziv iz stava 2 ovog člana sadrži minimalne tehničke specifikacije za nabavku opreme i predmjer radova za realizaciju građevinskog dijela radova.

Na internet stranici Ministarstva objavljuje se vrijeme i mjesto otvaranja ponuda.

Cijene u ponudama iskazuju se u EUR-ima.

Korisnik ne smije izabrati ponudu od ponuđača sa kojim je u sukobu interesa (ima vlasničke, srodničke ili partnerske odnose).

Investicija koja se odnosi na izgradnju ili rekonstrukciju objekata mora se realizovati u skladu sa zakonom kojim se uređuje izgradnja objekata.

Korisnik podrške uz zahtjev za isplatu sredstava podrške dostavlja konačan izvještaj o izvršenom stručnom nadzoru i dokaz da je objekat koji je predmet investicije upisan u katastar nepokretnosti.

Zahtjev za isplatu sredstava podrške

Član 60

Korisnik sredstava podrške može da podnese zahtjev za isplatu sredstava podrške u cjelosti nakon završetka investicije ili zahtjev za isplatu podrške po fazama investicije koje su definisane ugovorom, u roku utvrđenom ugovorom o dodjeli sredstava podrške.

Uz zahtjev iz stava 1 ovog člana dostavljaju se:

- računi, dokazi o uplati i drugi dokazi o plaćenim troškovima iz Priloga 2 ove uredbe;
- dokazi o ispunjavanju uslova utvrđenih propisima kojima se uređuju izgradnja objekata i zaštita životne sredine;
- drugi dokazi u skladu sa ugovorom i javnim pozivom.

Troškovi nastali u svrhu realizacije investicije, moraju biti plaćeni u potpunosti, a investicija u potpunosti realizovana do podnošenja zahtjeva za isplatu i/ili faznog zahtjeva za isplatu iz stava 1 ovog člana.

U slučaju odbijanja stavke iz faznog zahtjeva za isplatu, korisnik za istu stavku može tražiti podršku najkasnije do trenutka podnošenja finalnog zahtjeva za isplatu sredstava podrške, u slučaju kada razlog odbijanja nije zbog utvrđene prevare ili nepravilnosti.

Ako korisnik za isti projekat koristi avansno i fazno plaćanje, svaka faza isplate će se proporcionalno umanjivati za isplaćeni iznos avansa.

Postupanje po zahtjevu za isplatu sredstava podrške

Član 61

Nakon podnošenja zahtjeva za isplatu sredstava podrške vrši se administrativna kontrola kroz provjeru kompletnosti dostavljene dokumentacije i prihvatljivosti zahtjeva za isplatu sredstava podrške.

Provjera kompletnosti zahtjeva vrši se radi utvrđivanja blagovremenosti, potpunosti i valjanosti zahtjeva i dokumentacije podnijete uz zahtjev za isplatu sredstava podrške.

Provjera prihvatljivosti zahtjeva vrši se radi utvrđivanja da li je investicija realizovana u skladu sa ugovorom o dodjeli sredstava podrške i javnim pozivom.

Kontrola na terenu zahtjeva za isplatu sredstava podrške vrši se u skladu sa članom 63 ove uredbe.

Odluka o isplati sredstava podrške

Član 62

Isplata sredstava podrške korisniku vrši se jednokratno, nakon završene cjelokupne investicije ili u najviše tri faze investicije definisane ugovorom o dodjeli sredstava podrške.

Kontrola na terenu

Član 63

Kontrola na terenu finalnih zahtjeva za isplatu sredstava podrške vrši se nakon izvršene administrativne kontrole zahtjeva.

U fazi odobravanja projekata, kao i kod faznih zahtjeva za isplatu podrške kontrola na terenu se vrši ako je to potrebno.

Kontrola na terenu sprovodi se radi utvrđivanja činjeničnog stanja na terenu u odnosu na podatke i dokaze navedene u zahtjevu za dodjelu sredstava podrške i/ili u zahtjevu za isplatu sredstava podrške.

Stanje na terenu može se utvrditi neposrednom kontrolom na licu mjesta i/ili digitalnom obradom dostupnih podataka.

Prilikom obavljanja kontrole na terenu u zavisnosti od cilja iste, može se sprovesti:

1) provjera poljoprivrednog zemljišta, zasada, životinja, poslovnih, proizvodnih i skladišnih prostora, objekata, opreme i mehanizacije, robe i poslovne dokumentacije (računi, dokumenti o ispunjavanju uslova, potvrde o plaćanju, garantni listovi, tehnički podaci, rješenja, ugovori, potvrde, podaci o korišćenim materijalima, obavljenom poslu i bankovni izvještaji u posjedu korisnika i sa njim povezanih lica) podnosioca zahtjeva za mjere koje su predmet podrške;

2) provjera svih podataka koji se odnose na prirodu, kvantitet i kvalitet roba i usluga;

3) provjera realizacije investicije i načina korišćenja sredstava podrške;

4) provjera usklađenosti realizacije investicije sa planskom i tehničkom dokumentacijom;

5) prikupljanje podataka i obavještenja od drugih nadležnih organa;

6) provjera označavanja investicije u skladu sa ugovorom o dodjeli podrške;

Kontrola se može najaviti 48 sati prije vršenja kontrole radi obezbjeđivanja da ne dođe do narušavanja ciljeva i svrhe kontrole na terenu, a vrijeme i mjesto kontrole može se neposredno dogovoriti sa korisnikom sredstava podrške.

Korisnik sredstava podrške treba da, prilikom najave kontrole, o svim promjenama na gazdinstvu ili o promjenama investicije obavijesti lica koja vrše kontrolu.

Kontrola na terenu nakon isplate sredstava podrške

Član 64

Kontrola na terenu nakon isplate sredstava podrške sprovodi se najmanje jednom u pet godina od dana isplate sredstava podrške.

Kontrola na terenu nakon isplate sredstava podrške vrši se u skladu sa članom 63 ove uredbe.

Izmjene investicije

Član 65

Ako se kontrolom na terenu utvrdi da je investicija završena sa izmjenama koje ne utiču na funkcionalnost investicije, a čija promjena nije rezultat nepravilnosti ili prevare, pod uslovom da je investicija u potpunosti funkcionalna, sredstva podrške umanjice se za iznos neprihvatljivog troška.

Odbijanje zahtjeva za isplatu sredstava podrške

Član 66

Zahtjev za isplatu sredstava podrške odbiće se ako:

1) investicija nije realizovana u skladu sa uslovima propisanim zakonom, ovom uredbom, ugovorom i javnim pozivom;

2) prikazani troškovi ne spadaju u troškove iz Priloga 2 ove uredbe;

3) zahtjev za isplatu sredstava podrške nije dostavljen u roku propisanom ugovorom;

4) podnosilac zahtjeva nije dostavio dokumentaciju iz Priloga 3 ove uredbe;

5) podnosilac zahtjeva ne omogući obavljanje kontrole na terenu;

6) se objekti i oprema koji su predmet investicije za koji se traže sredstva podrške koriste na način protivno njenoj namjeni navedenoj u ugovoru o dodjeli sredstava podrške;

7) se utvrdi razlika između dokaza priloženih uz zahtjev za isplatu i činjeničnog stanja utvrđenog prilikom vršenja kontrole na terenu;

8) je protiv podnosioca zahtjeva pokrenut krivični postupak, postupak stečaja ili likvidacije, ili je osuđivan za krivična djela protiv imovine, platnog prometa i privrednog poslovanja, pravnog saobraćaja i službene dužnosti;

9) su utvrđene nepravilnosti ili neistiniti podaci - za isplatu sredstava podrške, a sredstva podrške nijesu isplaćena korisniku;

10) se utvrdi da korisnik sredstava podrške nije ispunio uslove utvrđene ovom uredbom, ugovorom i javnim pozivom;

11) je podnosilac zahtjeva dostavio neistinite ili pogrešne informacije, koje se odnose na stvaranje vještačkih uslova za isplatu sredstava podrške;

12) se utvrdi da je investicija započeta prije potpisivanja ugovora o dodjeli sredstava podrške;

13) dobavljač roba, odnosno usluga izda račun, odnosno ugovor koji je jednak ili veći od 100.000 EUR ne potiče iz zemalja datih u Prilogu 4;

14) se utvrde greške nastale tokom administrativne i kontrole na terenu zahtjeva za dodjelu podrške, a tiču se prihvatljivosti i funkcionalnosti investicije;

15) se administrativnom ili kontrolom na terenu utvrdi da nabavljena roba i/ili oprema nije nova;

16) se utvrdi da je korisnik koristio sredstva za finansiranje investicije iz člana 68 ove uredbe;

17) postoji sukob interesa između korisnika i ponuđača, odnosno dobavljača roba i usluga za realizaciju investicije;

18) investicija nije realizovana u skladu sa članom 59 ove uredbe;

19) je korisnik podrške evidentiran kao korisnik koji je zloupotrijebio finansijsku podršku;

20) je korisnik izgradio novi objekat, a nije realizovao investiciju u obnovljive energiju;

21) je korisnik započeo realizaciju investicije prije sprovedene procedure nabavke, definisane članom.

Odbijanjem zahtjeva za isplatu naplaćuje se garancija iz člana 56 stav 2 ove uredbe.

Odbijanjem zahtjeva za isplatu u cjelosti istovremeno se raskida ugovor o dodjeli sredstava podrške.

Porijeklo roba i usluga

Član 67

Za podršku su prihvatljive sve robe i usluge date u ponudi, ugovoru i/ili računu u skladu sa Listom prihvatljivih troškova, ako je dobavljač iz država datih u Prilogu 4 ove uredbe.

Dvostruko finansiranje

Član 68

Projekti koji se finansiraju u okviru IPARD III programa ne mogu se dodatno finansirati sredstvima iz:

- Evropske unije;
- budžeta Crne Gore i lokalne samouprave;
- donacija.

Broj projekata po korisniku sredstava podrške

Član 69

Sredstva podrške mogu se dodijeliti za podršku jednog projekta po javnom pozivu.

Korisnik sredstava podrške u okviru iste mjere i podmjere može podnijeti novi zahtjev za dodjelu podrške tek nakon donošenja odluke o isplati sredstava podrške ili odluke o odbijanju zahtjeva za isplatu ili raskida ugovora za prethodno podržani projekat.

Korisnik podrške za Mjeru 1 u okviru IPARD III programa, nije ograničen u pogledu broja podržanih projekata i može ostvariti ukupnu podršku od najviše 2.000.000 EUR javne podrške u okviru Mjere 1, ukupno za programski period IPARD II i IPARD III programa.

Korisnik podrške za Mjeru 3 u okviru IPARD III programa, nije ograničen u pogledu broja podržanih projekata i može ostvariti ukupnu podršku od najviše 3.000.000 EUR javne podrške u okviru ove mjere, ukupno za programski period IPARD II i IPARD III programa.

Korisnik podrške za Mjeru 7 u okviru IPARD III programa, nije ograničen u pogledu broja podržanih projekata i može ostvariti ukupnu podršku od najviše 500.000 EUR javne podrške u okviru ove mjere, ukupno za programski period IPARD II i IPARD III programa.

Korisnik IPARD nije ograničen u pogledu broja podržanih projekata i može ostvariti ukupnu podršku od najviše 3.000.000 EUR javne podrške u okviru svih mjera, kumulativno za programski period IPARD II i IPARD III programa.

Povraćaj isplaćenih sredstava podrške

Član 70

Povraćaj neopravdano isplaćenih sredstava podrške vrši se na osnovu odluke o povraćaju sredstava podrške.

Odluka iz stava 1 ovog člana donosi se ako:

1) je korisnik ostvario sredstva na osnovu netačnih podataka, odnosno ostvario suprotno propisanim uslovima, javnom pozivu i ugovoru o dodjeli sredstava podrške;

- 2) je prilikom dodjele ili isplate sredstava podrške nastala administrativna greška;
- 3) su tokom administrativne kontrole zahtjeva za isplatu sredstava podrške u cjelosti utvrđene nepravilnosti ili da je isplata izvršena na osnovu netačnih podataka;
- 4) se nakon izvršene isplate sredstava podrške na osnovu naknadne administrativne, kontrole na terenu ili revizije korišćenja isplaćenih sredstava podrške utvrdi nepravilnost učinjena od strane korisnika;
- 5) korisnik ne dopusti obavljanje kontrole na terenu;
- 6) se ex-post kontrolom ili dodatnom kontrolom na terenu utvrdi da je investicija uništena, oštećena do te mjere da investicija ne predstavlja funkcionalnu cjelinu ili otuđena suprotno ugovoru o dodjeli sredstava podrške ili se ne koristi namjenski;
- 7) investicija nije realizovana u roku predviđenim ugovorom o dodjeli sredstava podrške;
- 8) investicija nije realizovana u skladu sa ugovorom o dodjeli sredstava podrške, ovom uredbom i javnim pozivom, a korisniku su isplaćena sredstva podrške po osnovu odluke o isplati avansa;
- 9) se utvrdi da je iznos odobrene podrške za realizovanu investiciju manji od isplaćenog avansa;
- 10) korisnik ne ispuni obaveze propisane ugovorom o dodjeli sredstava bespovratne podrške, uredbom ili javnim pozivom, a prethodno je isplaćen dio ili ukupan iznos odobrene podrške;
- 11) prilikom kontrole na terenu utvrdi da postoji odstupanje ili nepravilnosti u odnosu na ugovor za prethodno isplaćene faze, većem od iznosa podrške u konačnoj fazi, vršiče se povrat sredstava u visini iznosa za dio investicije za koji je utvrđena nepravilnost ili odstupanje;
- 12) se utvrdi da je korisniku isplaćen avans, a investicija nije realizovana ili nije realizovana u skladu sa odredbama ugovora;
- 13) korisniku isplaćen avans i/ili faza sredstava podrške, a u međuvremenu odustane od drugog dijela investicije.
- Povraćaj sredstava podrške vrši se u roku od 30 dana od dana prijema odluke o povraćaju sredstava.
- Ako korisnik sredstava ne izvrši povraćaj u roku od 30 dana od dana prijema odluke o povraćaju sredstava plaća zakonsku zateznu kamatu, osim u slučaju iz stava 2 tačka 2 ovog člana.
- Zakonska zatezna kamata za povraćaj sredstava računa se od dana isteka roka za povraćaj sredstava do dana povraćaja sredstava.
- Ako korisnik ostvari pravo na isplatu sredstava podrške za novi projekat, a utvrdi se da nije izvršio povraćaj sredstava, odobreni iznos sredstava za isplatu podrške za novi projekat umanjuje se za iznos sredstava koji nije vraćen.
- Ako je više od dva puta izvršen povraćaj podrške za istog korisnika, korisnik ne može podnijeti zahtjev za dodjelu sredstava podrške u periodu od dvije godine od trenutka posljednjeg sprovedenog povraćaja sredstava podrške.

Prilozi

Član 71

Prilozi 1 do 5 čine sastavni dio ove uredbe.

Stupanje na snagu

Član 72

Ova uredba stupa na snagu narednog dana od dana objavljivanja u „Službenom listu Crne Gore“.

PRILOG 1

LISTA PRIHVATLJIVIH POLJOPRIVREDNIH PROIZVODA

Glava 1	Žive životinje
Glava 2	Meso i jestivi klanični proizvodi
Glava 3	Ribe, rakovi i mekušci
Glava 4	Mlijeko i proizvodi od mlijeka; živinska i ptičja jaja; prirodni med
Glava 5	
05.04	Crijeva, beške i želuci od životinja (osim od riba), cijeli i njihovi komadi
05.15	Proizvodi životinjskog porijekla na drugom mjestu nepomenuti niti obuhvaćeni; mrtve životinje iz glave 1 ili 3, neupotrebljive za ljudsku ishranu
Glava 6	Živo drveće i druge biljke; lukovice, korijenje i slično; sječeno cvijeće i ukrasno lišće
Glava 7	Povrće, korijenje i krtole za jelo
Glava 8	Voće za jelo, uključujući jezgrasto voće; kore agruma ili dinja i lubenica
Glava 9	Kafa. čaj. začini. isključujući mate čaj (tarifni broj 09.03)

	Glava 9	Čokolada, šećer, maslac, karamelizirani maslac, vanilina, sir, sirak, sirup
	Glava 10	Žitarice
	Glava 11	Proizvodi mlinarske industrije; slad; škrob; gluten; inulin
	Glava 12	Uljano sjemenje i plodovi; razno zrnevlje, sjeme i plodovi; industrijsko ili ljekovito bilje; slama i stočna hrana
	Glava 13	
	Isključujući 13.03	13.03 Pektin
	Glava 15	
	15.01	Prerađena svinjska mast (uključujući salo) i živinska mast
	15.02	Neprerađena loj goveda, ovaca ili koza i proizvodi ovih lojeva
	15.03	Stearin iz jestive svinjske masti, ulje iz jestive svinjske masti, oleostearin, oleo-ulje i ulje iz loja, neemulgovani nemiješani niti na drugi način obrađeni
	15.04	Masti i ulja riba i morskih sisara, rafinirani ili nerafinirani
	15.07	Stabilna biljna ulja, sirova, rafinisana ili prečišćena
	15.12	Masti i ulja životinjskog ili biljnog porijekla, hidrogenizovana rafinisana ili nerafinisana ali dalje neobrađena
	15.13	15.13 Margarin, imitacija sala i druge jestive masti
	15.17	15.17 Ostaci dobijeni pri preradi masnih sastojaka ili voskova životinjskog ili biljnog porijekla
	Glava 16	Glava 16 Prerađevine od mesa, ribe rakova školjki
	Glava 17	
	17.01	Šećer od šećerne repe i šećerne trske, u čvrstom stanju
	17.02	Ostali šećeri, šećerni sirupi, vještački med (miješan ili ne sa prirodnim medom), karamel
	17.03	Melase obezbojene ili ne
	17.05*	Aromatizovani ili obojeni šećeri, sirupi i melasa, ne uključujući voćne sokove sa dodatkom šećera u bilo kojoj proporciji
	Glava 18	
	18.01	Kakao u zrnju, cio, lomljen, sirov ili pržen
	18.02	Ljuske, kore, opne i ostali otpaci od kakaa
	Glava 20	Proizvodi od povrća, voća ili ostalih djelova biljaka
	22.04	Komina grožđa u fermentaciji ili sa zaustavljenim vrenjem bez dodavanja alkohola
	22.05	Vino od svježeg grožđa, šira od grožđa čija je fermentacija zaustavljena dodavanjem alkohola
	22.07	Ostala fermentisana pića (npr. jabukovača, kruškovača, medovina)
	Isključujući 22.08 Isključujući 22.09	Etil alkohol ili neutralni alkoholi, denaturisani ili ne, bilo koje jačine, dobijen iz poljoprivrednih proizvoda navedenih u Aneksu 1, isključujući likere, ostala alkoholna pića i složene alkoholne preparate (poznati kao "koncentrovani ekstrakti") za upotrebu u proizvodnji pića
	22.10	Sirće i zamjena sirćeta
	Glava 23	Ostaci i otpaci prehrambene industrije; pripremljena hrana za životinje
	Glava 24	
	24.01	Neprerađeni duvan; otpaci od duvana
	Glava 45	
	45.01	Pluta prirodna, sirova ili prosto pripremljena; otpaci od plute;
	Glava 54	
	54.01	Lan, sirov ili prerađivan ali naprepeden, lanena kučina i otpaci (uključujući otpadnu pređu i cijepane tekstilne materijale)
	Glava 57	
	57.01	Prava konoplja (Cannabis sativa L.), sirova ili prerađivana ali neprepedena, kučina (uključujući otpadnu pređu i cijepane tekstilne materijale)

LISTA PRIHVATLJIVIH TROŠKOVA ZA IPARD III MJERE

Zajednička lista prihvatljivih troškova (LPE za mjere¹ implementirane u okviru IPARD III izrađena je u skladu sa Članom 35 Sektorskog sporazuma.

Ona je direktno je povezana sa poglavljem 8.3 IPARD III programa.

U slučaju konflikta između liste prihvatljivih troškova (LPE) i IPARD III programa, odredbe IPARD III programa imaju veću pravnu snagu.

Na osnovu liste prihvatljivih troškova (LPE), zemlje mogu odlučiti o nivou detalja liste prihvatljivih troškova (LPE) za implementaciju odgovarajućih mjera, koje će biti podijeljene sa Komisijom u skladu sa članom 35(2) Sektorskog sporazuma.

Troškovi, koji se mogu povezati sa **ciljevima** ovih mjera smatraju se prihvatljivim.

Mjera 1 - "Investicije u fizički kapital poljoprivrednih gazdinstava"

Troškovi povezani sa sledećim **aktivnostima** će se smatrati prihvatljivim:

- Povećanje efikasnosti, konkurentnosti i održivosti poljoprivredne proizvodnje u poljoprivredno-prehrambenom sektoru, npr. postepenim usklađivanjem sa standardima Unije, poboljšanjem (unaprijeđenjem), položaja poljoprivrednika u lancu proizvodnje hrane i podrškom mladim poljoprivrednicima.

- Obezbediti bolji odgovor poljoprivredno-prehrambenog sektora javnim zahtjevima za potražnjom visokokvalitetne, bezbedne, nutritivne i održive proizvodnje hrane kao i povećanje stepena dobrobiti životinja.

- Doprinos prilagođavanju i ublažavanju klimatskih promjena kao i održivoj energiji i podsticanje održivog upravljanja prirodnim resursima, kao što su voda, zemljište i vazduh.

Sledeće **kategorije troškova** treba smatrati prihvatljivim:

- Izgradnja i/ili rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija administrativnih objekata (uključujući novu opremu, i postrojenja za snabdevanje električnom energijom i vodom/objekti vodovodnog sistema) za sve sektore identifikovane u IPARD III programu, koji doprinose ciljevima ove mjere, a posebno ekološkim ciljevima (uključujući neproizvodne investicije) i cirkularnu ekonomiju.

- Izgradnja i/ili rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija administrativnih objekata u poljoprivrednoj proizvodnji (kancelarije, prostor za odmor radnika, prostorija za presvlačenje i sanitarne prostorije, skladište za sredstva za čišćenje, pranje/dezinfekciju i sredstava za zaštitu bilja).

- Investicije u pripremu i poboljšanje zemljišta za postojeće i nove zasade, uključujući i sadni materijal višegodišnjih biljaka i pristupne puteve na gazdinstvu.

- Nove mašine i oprema, za sve sektore prepoznate IPARD III programom, uključujući računarski hardver i softver, koji doprinose ciljevima ove mjere.

- Nove mašine i oprema neophodne za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.

- Nove mašine i oprema neophodne za ispunjavanje EU standarda relevantnih za projekat.

- Specijalizovana vozila za prevoz primarnih poljoprivrednih proizvoda ili živih životinja u skladu sa zahtjevima dobrobiti životinja, isključujući kamione, i uključujući specijalizovane prikolice ili nadograđeni sistem za vozila sa odgovarajućom opremom.

- Honorari za arhitekta, inženjere i druge konsultantske usluge, troškove za uspostavljanje kolektivnih/zajedničkih projekata, studije izvodljivosti - mogu biti prihvatljivi do 10% troškova investicije.

Napomena: Kupovina prava na poljoprivrednu proizvodnju, životinje, sadni materijal jednogodišnjih biljaka i njihova sadnja neće biti prihvatljiva za podršku.

Napomena: Troškovi povezani sa ugovorom o lizingu, kao što su marže zakupaca, troškovi refinansiranja kamate, indirektni troškovi i troškovi osiguranja, neće biti prihvatljivi za podršku.

Mjera 3 - "Investicije u fizički kapital vezano za preradu i marketing poljoprivrednih i proizvoda ribarstva"

Troškovi povezani sa sledećim **aktivnostima** smatraće se prihvatljivim:

- Povećanje konkurentnosti poljoprivredno-prehrambenog sektora

- Poboljšane efikasnosti i održivosti proizvodnje na gazdinstvu.

- Obezbediti bolji odgovor prehrambenog sektora javnim zahtjevima za zdravom hranom, uključujući bezbednu, nutritivnu i održivu hranu (održivu proizvodnju hranu), ulaganjem u fizičku infrastrukturu, u skladu sa relevantnim standardima EU.

- Rješavanje izazova klimatskih promjena, promovisanjem obnovljivih izvora energije i cirkularne ekonomije.

- Ojačati poziciju poljoprivrednika u lancu ishrane, ohrabrujući ih da sarađuju u kratkim lancima snabdevanja i proizvode proizvode veće dodane vrijednosti.

Sledeće **kategorije troškova** treba smatrati prihvatljivim:

- Izgradnja i/ili rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija objekata/prerađivačkih pogona (sirovih) poljoprivrednih proizvoda (uključujući novu opremu, postrojenja za snabdevanje električnom energijom i vodom/objekti vodovodnog sistema) za sve sektore identifikovane IPARD III programom, koji doprinose ciljevima ove mjere, a posebno za ekološke ciljeve i cirkularnu ekonomiju.

- Izgradnja i/ili rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija administrativnih prostorija u prerađivačkim pogonima (kancelarije, prostor za odmor radnika, prostorije za presvlačenje i sanitarnih prostorija, skladište za sredstva za čišćenje, pranje, dezinfekciju i sredstava za zaštitu bilja).

- Nove mašine i oprema, za sve sektore identifikovane IPARD III programom, uključujući računarski hardver i softver, koji

doprinosu ciljevima ove mjere.

- Nove mašine i oprema neophodne za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.
- Nove mašine i oprema neophodne za ispunjavanje EU standarda relevantnih za projekat.
- Specijalizovana vozila za prevoz sirovih i gotovih proizvoda, sa ili bez rashladnog sistema, isključujući kamione, a uključujući specijalizovane prikolice ili nadograđeni sistem za vozila sa odgovarajućom opremom.
- Honorari za arhitekte, inženjere i druge konsultantske usluge, troškove za uspostavljanje kolektivnih/zajedničkih projekata, studije izvodljivosti mogu da budu prihvatljivi do 10% troškova investicije.

Napomena: Troškovi povezani sa ugovorom o lizingu, kao što su marže zakupaca, troškovi refinansiranja kamata, indirektni troškovi i troškovi osiguranja, neće biti prihvatljivi troškovi.

Mjera 7 "Diverzifikacija gazdinstava i razvoj poslovanja"

- Troškovi povezani sa sledećim aktivnostima smatraće se prihvatljivim:
- Podizanje nivoa privredne aktivnosti u ruralnim područjima razvojem dodatnih poslovnih aktivnosti.
- Podsticanje zapošljavanja otvaranjem novih radnih mjesta i održavanjem postojećih radnih mjesta kako bi se zaustavila ruralna depopulacija.

- Unapređenje položaja poljoprivrednika u lancu vrijednosti.
- Pružanje pomoći mladim poljoprivrednicima koji žele da diverzifikuju nove ekonomske aktivnosti, pored njihove poljoprivredne proizvodnje.

- Prilagođavanje i ublažavanje klimatskih promjena kroz podršku investicijama u obnovljive izvore energije.

Sledeće **kategorije troškova** treba smatrati prihvatljivim:

- Izgradnja i/ili rekonstrukcija, dogradnja i modernizacija poljoprivrednih zgrada/objekata (uključujući novu opremu, postrojenja za snabdjevanje električnom energijom i vodom /objekti vodovodnog sistema) za sve sektore identifikovane IPARD III programom, koji doprinose ciljevima ove mjere, a posebno za ekološke ciljeve i cirkularnu ekonomiju.

- Investicije u pripremu i poboljšanje zemljišta za nove zasade, uključujući sadni materijal višegodišnjeg bilja.
- Honorari za arhitekte, inženjere i druge konsultantske usluge, troškove za uspostavljanje kolektivnih/zajedničkih projekata, studije izvodljivosti mogu da budu prihvatljivi do 10% troškova investicije.

- Nove mašine i oprema potrebna za proizvodnju energije iz obnovljivih izvora.
- Nove mašine i oprema neophodne za ispunjavanje EU standarda relevantnih za projekat.
- Novi materijali, mašine i oprema za diverzifikaciju postojeće poljoprivredne proizvodnje, npr. proizvodnja ljekovitog i aromatičnog bilja, ukrasnog bilja, pečurki/gljiva, puževa, crva, nojeva, pčelarstva, akvakulture itd.

- Novi materijali, mašine i oprema potrebni za druge privredne aktivnosti koje nisu direktno povezane sa poljoprivrednom aktivnošću, npr. prerada na gazdinstvu (isključivo svoje primarne proizvodnje), marketing sopstvene proizvodnje u objektima na kućnom pragu i u urbanim sredinama, agro-turizmu i povezanim rekreativnim aktivnostima (jahanje konja, ribolov, lov), obrazovna poljoprivredna gazdinstva, aktivnosti vezane za brigu o djeci.

- Nove mašine i oprema za jačanje kolektivnih/zajedničkih projekata, npr. o zajedničkom korišćenju objekata, mašina, opreme za proizvodnju i preradu poljoprivrednih proizvoda, ili uspostavljanje i razvoj kratkih lanaca snabdjevanja i lokalnih tržišta.

- Nove mašine i oprema za pružanje usluga, npr. mašinski prsteni, popravka poljoprivrednih mašina.
- Nova oprema za pružanje bilo koje vrste opštih usluga ruralnom stanovništvu, npr. vrtići, IT centara, kuća za stare, transportnih usluga, kao i osnivanju seoskih centara u zajednici.

- Nove mašine i oprema za lokalne zanate i preradu malih kapaciteta i marketing lokalnih poljoprivrednih ili šumarskih proizvoda, uključujući tradicionalne lokalne prehrambene ili neprehrambene specijalitete.

Napomena: Kupovina prava na poljoprivrednu proizvodnju, životinje, sadnica jednogodišnjih biljaka i njihova sadnja neće biti prihvatljiva za podršku.

Napomena: Troškovi povezani sa ugovorom o lizingu, kao što su marža zakupca troškovi refinansiranja kamata, indirektni troškovi i troškovi osiguranja, neće biti prihvatljivi troškovi.

1 LPE uključuje samo mjere koje se sprovode kroz IPARD II i biće podnijeta na roll-over akreditaciju.

2 Mali projekti smatraju se oni kod kojih IPARD grant iznosi do 5.000 €. Budžet može da nadmaši 5.000 € ako drugi partneri ili donatori doprinesu malom projektu.

PRILOG 3

KRITERIJUMI ZA BODOVANJE I RANGIRANJE PRIHVATLJIVIH ZAHTJEVA

MJERA 1

Kriterijumi rangiranja za Mjeru (1)

Kriterijumi		Bodovi
1.	Investicije u upravljanje stajnjakom i prečišćavanje otpadnih voda	10
2.	Za poljoprivredna gazdinstva u planinskim područjima	10
3.	Investicije mladih poljoprivrednika ¹	10

4.	Investicije sertifikovanog proizvođača organskih proizvoda	5
5.	Investicije kojima apliciraju žene	10
6.	Investicije u proizvodnju energije iz obnovljivih izvora	5
7.	Korisnik je kooperativa, član kooperative ili organizacije proizvođača	10
8.	Investicije poljoprivrednih gazdinstava koje su ispunile specifične kriterijume u skladu sa 8.3.1.7.1 Postojeća poljoprivredna gazdinstva	5
9.	Ulaganja u objekte za smeštaj životinja i skladištenje i očuvanje poljoprivrednih proizvoda	5
10.	Uredno predana dokumentacija bez potrebe dopune	5
11.	Podnosilac po prvi put aplicira za IPARD	5
12.	Korisnik je nosilac poljoprivrednog osiguranja ²	5
13.	Nivo razvijenosti lokalne samouprave ³	Maks do 15
	- ispod 50%	15
	- od 50% do 75%	10
	- od 75% do 100%	5
UKUPNO		100

1 Korisnik (izvršni direktor) je mlađi od 40 godina u vrijeme podnošenja zahtjeva za podršku, posjeduje odgovarajuće stručne vještine i kompetencije

2 Poljoprivredni osiguranik poljoprivredni proizvođač čija je osnovna djelatnost poljoprivreda i koji uplaćuje doprinos za penzijsko i zdravstveno osiguranje kroz proizvodnju u oblasti poljoprivrede), što znači da mu je primami/jedini izvor prihoda poljoprivrede.

3. Pravilnik o utvrđivanju liste stepena razvijenosti jedinice lokalne samouprave (Službeni list CG", br. 151/22 i 103/23)

MJERA 3

Kriterijumi rangiranja za Mjeru (3)

Kriterijumi		Bodovi
1	Investicije u dostizanje standarda EU cijelog pravnog lica/kooperative/organizacije proizvođača	10
2.	Korisnik dostavlja aplikaciju za IPARD podršku po prvi put	10
3.	Investicije u planinskim područjima	10
4	Izvršni direktor, do 40 godina starosti ³	5
5.	Izvršni direktor je žena	5
6.	Investicije u upravljanje otpadom/prečišćavanje otpadnih voda/ponovno iskorišćavanje otpada.	5
7.	Investicija se realizuje u opštinama sjevernog regiona	5
8.	Kolektivne investicije	10
9.	Investicije u štednju energije / opremu za obnovljive izvore energije u pravnom licu	10
10.	Uredno predana dokumentacija bez potrebe dopune i pojašnjenja	15
11.	Nivo razvijenosti lokalne samouprave ⁴	Maks do 15
11.1	Ispod 50%	15
11.2	od 50% do 75%	10
11.3	Od 75% do 100%	5
UKUPNO		100

3 U trenutku podnošenja aplikacije za podršku.

4 Pravilnik o utvrđivanju liste stepena razvijenosti jedinice lokalne samouprave (Službeni list CG", br. 151/22 i 103/23)

MJERA 7

Da bi zahtjev bio prihvatljiv za razmatranje od strane IPARD Agencije/Direktorata za plaćanja, nakon inicijalne administrativne provjere mora imati minimalno 55 bodova.

Zahtjevi za podršku korisnika koje ne budu u skladu sa gore navedenim neće biti predmet kontrole, već će automatski biti odbijeni kao ne prihvatljivi za podršku.

Kriterijumi rangiranja za podmjeru 7.1 - Podrška investicijama za razvoj ruralnog turizma

Kriterijumi rangiranja	Bodovi
Dostavljanje potrebnih dokumenata u vrijeme prvog podnošenja zahtjeva:	

Popunjen Obrazac 1-Zahtev za dodjelu podrške; Završen biznis plan ⁴ ; Glavni projekat i/ili tehnička dokumentacija za izgradnju/rekonstrukciju, Predračuni za planirane troškove; U slučaju izgradnje/rekonstrukcije objekata korisnik mora dostaviti urbanističko-tehničke uslove za planiranu investiciju i revidovani Glavni projekat	55
Podnosilac zahtjeva ima obrazovanje iz oblasti turizma - ugostiteljstva	5
Podnosilac zahtjeva je nosilac poljoprivrednog osiguranja ⁵	5
Korisnik (izvršni direktor) je žena	5
Korisnik ima ispod 40 godina života ⁶	5
Projekat obuhvata otvaranje novih radnih mjesta na osnovu biznis plana	5
Investicije u obnovljive izvore energije	5
Investiranje u tretman otpada i prečišćavanje otpadnih voda	5
Podnosilac zahtjeva ima gazdinstvo sa više od 5 UG i/ili 1 ha obradivog zemljišta (godišnja ili višegodišnja kultura) ⁷	5
Nivo razvoja lokalne samouprave ⁸	Do 5
Ispod 50%	5
Od 50% do 75%	3
Od 75% do 100%	1
UKUPNO	Do 100

4 Biznis plan za podmjernu 7.1, treba da sadrži detalje o prihodima na nivou cijena (renta) i jedinica (noćenja). Oni će biti procjenjeni tokom naknadnog perioda.

5 Poljoprivredni osiguranik poljoprivredni proizvođač čija je osnovna djelatnost poljoprivrede i koji uplaćuje doprinose za penzijsko i zdravstveno osiguranje kroz proizvodnju u oblasti poljoprivrede, što znači da im je primarni/jedini izvor prihoda poljoprivrede

6 Korisnik (izvršni direktor) ima manje od 40 godina života u trenutku podnošenja zahtjeva za podršku i posjeduje odgovarajuće stručne vještine i kompetencije.

7 Ovi kriterijumi će biti administrativno kontrolisani

8 Pravilnik o utvrđivanju liste stepena razvijenosti jedinice lokalne samouprave ("Službeni list CG", br. 151/22 i 103/23)

Kriterijumi rangiranja za podmjernu 7.2 - Podrška investicijama za preradu na gazdinstvu

Kriterijumi rangiranja	Bodovi
Stručne kvalifikacije	Do 10
Podnosilac zahtjeva ima visoko obrazovanje iz oblasti poljoprivrede i/ili veterine	10
Podnosilac zahtjeva ima srednjoškolsko obrazovanje iz oblasti poljoprivrede i/ili veterine	5
Veličina gazdinstva	Do 20
Korisnik ima više od 5 UG	10
Korisnik ima više od 2 hektara (bez pašnjaka i livada)	10
Korisnik posjeduje sertifikat za organsku proizvodnju	10
Za korisnike u planinskim područjima (nadmorska visina iznad 600 metara)	5
Korisnik (izvršni direktor) je žena	10
Korisnik ima ispod 40 godina života ⁸	10
Podnosilac zahtjeva je nosilac poljoprivrednog osiguranja	5
Investicije u obnovljive izvore energije	5
Investiranje u tretman otpada i prečišćavanje otpadnih voda	10
Podnijeta je sva potrebna dokumentacija	10
Nivo razvoja lokalne samouprave ⁹	Do 5
Ispod 50%	5
Od 50% do 75%	3
Od 75% do 100%	1
UKUPNO	Do 100

8 Korisnik (izvršni direktor) ima manje od 40 godina života u trenutku podnošenja zahtjeva za podršku i posjeduje odgovarajuće stručne vještine i kompetencije.

9 Pravilnik o utvrđivanju liste stepena razvijenosti jedinice lokalne samouprave ("Službeni list CG", br. 151/22 i 103/23)

Kriterijumi rangiranja za podmjeru 7.3 - Podrška investicijama za unapređenje zanatstva

Kriterijumi rangiranja	Bodovi
Podnosilac zahtjeva ima srednjoškolsko obrazovanje iz oblasti zanata	20
Korisnik je žena	15
Korisnik ima ispod 40 godina života ⁹	15
Investicije u obnovljive izvore energije	10
Investiranje u tretiranje otpada i prečišćavanje otpadnih voda	10
Korisnik je upisan u Registar poljoprivrednih gazdinstava	15
Podnijeta je sva potrebna dokumentacija	10
Nivo razvoja lokalne samouprave ¹⁰	Do 5
Ispod 50%	5
Od 50% do 75%	3
Od 75% do 100%	1
UKUPNO	Do 100

9 Korisnik ima manje od 40 godina života u trenutku podnošenja zahtjeva za podršku i posjeduje odgovarajuće stručne vještine i kompetencije

10 Pravilnik o utvrđivanju liste stepena razvijenosti jedinice lokalne samouprave ("Službeni list CG", br. 151/22 i 103/23)

PRILOG 4

DRŽAVE PORIJEKLA DOBAVLJAČA

DRŽAVE PORIJEKLA DOBAVLJAČA

Dobavljači roba i usluga koje se koriste za realizaciju investicije moraju biti porijeklom iz sledećih država:

1. EU Member States/Države članice EU:

Austria/Austrija

Belgium/Belgija

Bulgaria/Bugarska

Cyprus/Kipar

Croatia/Hrvatska

Czech Republic/Republika Češka

Denmark/Danska

Estonia/Estonija

Finland/Finska

France/Francuska

Germany/Njemačka

Greece/Grčka

Hungary/Mađarska

Ireland/Irska

Italy/Italija

Latvia/Letonija

Lithuania/Litvanija

Luxembourg/Luksemburg

Malta/Malta

Netherlands/Holandija

Poland/Poljska

Portugal/Portugal

Romania/Rumunija

Slovakia/Slovačka

Slovenia/Slovenija

Spain/Španija

Sweden/Švedska

2. Eopean Economic Area/Evropsko Ekonomsko Područje: Iceland/Island,

Liechtenstein/Lihtenštajn, Norway/Norveška

3. IPA Beneficiaries States:/Zemlje korisnice IPA-e

Albania/Albanija

Bosnia-Herzegovina/Bosna i Hercegovina

North Macedonia/Sjeverna Makedonija

Turkey/Turska

Montenegro/Crna Gora

Serbia/Srbija

KKosovo under the UNSCR n° 1244/1999/Kosovo, UNSCR br. 1244/1999/ Kosovo prema Rezoluciji SB UN br. 1244/1999/Kosovo, UNSCR br. 1244/1999.

4. Countries that are beneficiaries of the Eopean Neighbourhood and Partnership/Instrument/Zemlje korisnice Instrumenta evropskog susjedstva i partnerstva:

Algeria/Alžir
Armenia/Jermenija
Azerbaijan/Azerbejdžan
Belarus/Bjlorusija
Egypt/Egipat Georgia/Gruzija
Israel/Izrael
Jordan/Jordan
Lebanon/Liban
Libya/Libija
The Republic of Moldova/Moldavija
Morocco/Maroko
Occupied Palestinian Territory/Okupirana Palestinska teritorija
Syria/Sirija
Tunisia/Tunis
Ukraine/Ukrajina

PRILOG 5

LISTA PRIHVATLJIVIH ZANATA

Autoelektričar
Autolakirer
Autolimar
Automehaničar
Bačvar
Bušač bunara
Časovničar
Čipkar
Dimnjačar
Drvodjelja i drvorezbar
Fotograf
Graver
Graver stakla
Izrađivač korpi
Izrađivač muzičkih instrumenata
Izrađivač narodnih nošnji
Izrađivač proizvoda od kovanog gvožđa
Izrađivač proizvoda od stakla
Izrađivač suvenira
Kamenorezac
Ključar
Kotlar
Kovač
Krojač
Krznar i/ili kožar
Limar
Mehaničar za dvotočkaše
Mehaničar za poljoprivredne i građevinske mašine
Mesar
Metaloprerađivač
Mlinar
Mozaičar
Perač prevoznih sredstava
Perač tepiha
Pivar i sladar
Pletilac
Poslastičar
Precizni mehaničar
Proizvođač cipela
Proizvođač umjetničkih predmeta od keramike
Sedlar
Slikar ikona i fresaka
Slikar na staklu i porcelanu 185
Staklorezac
Stolar
Štavilac kože
Tašnar
Tesar
Tkalac
Tokar
Užar
Vezilac
Voskar

